

Republika e Kosovës
Republika Kosovo - Republic of Kosova
Kuvendi-Skupština-Assembly

Priručnik

NADZORNA FUNKCIJA SKUPŠTINSKIH ODBORA

Priština, Jun 2012

Republika e Kosovës
Republika Kosovo - Republic of Kosovo
Kuvendi-Skupština-Assembly

Priručnik

NADZORNA FUNKCIJA SKUPŠTINSKIH ODBORA

Priština, Jun 2012

Prvo izdanje

Članovi radne grupe:

Xheladin Hoxha
Šef Odseka za podršku skupštinskim odborima

Fatime Qorri
Koordinator Odbora

Armend Ademaj
Koordinator Odbora

Shaip Goxhuli
Službenik Odbora

Agron Demi
Spoljni saradnik NDI-a

Rinor Beka
Vođa Zakonodavnog programa NDI-a

Shefki Kastrati
Službenik Zakonodavnog programa NDI-a

Objavlivanje ovog priručnika omogućeno je od strane Agencije Sjedinjenih Država za međunarodni razvoj (USAID) i Nacionalnog demokratskog instituta (NDI).

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	5
2. NADZORNA FUNKCIJA SKUPŠTINE.....	7
2.1. Uloga odbora	8
2.2. Pravna osnova za vršenje nadzorne funkcije.....	8
3. PLANIRANJE NADZORNIH AKTIVNOSTI.....	12
3.1. Godišnji plan rada.....	12
3.2. Utvrđivanje nadzornih aktivnosti.....	13
3.3. Obrazovanje radnih grupa za aktivnosti nadzora.....	13
3.4. Izrada akcionog plana za nadzor.....	14
4. PRIMENA AKCIONOG PLANA.....	16
4.1. Istraživanja i analize pitanja koja su predmet nadzora.....	16
4.2. Posete radne grupe na terenu.....	16
4.3. SRasprave nadzornog karaktera.....	17
4.4. Angažovanje organizacija građanskog društva i nezavisnih stručnjaka.....	18
4.5. Transparentnost procesa i promovisanje nadzornih aktivnosti.....	18
5. NADZOR PRIMENE ZAKONA.....	20
5.1. Redovan godišnji izveštaj ministarstva o primeni zakona.....	20
5.2. Obaveze odbora pred Skupštinom.....	21
5.3. Proces nadzora primene zakona.....	21
a) Identifikovanje obaveza predviđenih zakonom za vladu, javne i privatne institucije.....	24
b) Ocena usklađenosti podzakonskih akata sa zakonom.....	24
c) Organizovanje poseta nadzora na terenu.....	25
d) Izveštavanje od strane ministra ili odgovornog zvaničnika Odboru.....	26
e) Organizovanje nadzorne rasprave.....	27
h) Priprema izveštaja sa preporukama.....	28
i) Razmatranje izveštaja sa preporukama u Odboru.....	28
j) Razmatranje izveštaja sa preporukama na plenarnoj sednici.....	29
k) Praćenje primene preporuka.....	29
6. NADZOR BUDŽETA.....	31
6.1. Zakon o budžetu Republike Kosovo.....	31
6.2. Izveštavanje od strane budžetskih organizacija u Skupštini.....	33
6.3. Nadzor primene budžeta od strane skupštinskih odbora.....	35
6.4. Nadzor primene strategija Vlade.....	37
6.5. Uloga Skupštine u odgovoru na izazove identifikovane u Izveštaju o napretku za Kosovo.....	38
7. NADZOR NEZAVISNIH INSTITUCIJA.....	40
7.1. Odgovornost Skupštine u odnosu sa nezavisnim institucijama.....	41
7.2. Usvajanje budžeta nezavisnih institucija.....	41

7.3. Imenovanje rukovodilaca institucija i članova odbora.....	42
7.4. Odgovornosti nezavisnih institucija prema Skupštini.....	43
4. DODACI:.....	45
1. Standardni obrazac akcionog plana za nadzor primene zakona.....	47
2. Standardni obrazac za identifikovanje obaveza predviđenih Zakonom o organima primene.....	51
3. Standardni obrazac za ocenu usklađenosti podzakonskih akata.....	52
4. Standardni oblik osnovnih pitanja tokom poseta za nadzor.....	53
5. Standardni obrazac konačnog izveštaja.....	54
6. Lista svih nezavisnih institucija.....	57
7. Vremenski rokovi, dužnosti Vlade i Skupštine u budžetskom procesu	69
8. Strategije i akcioni planovi usvojeni godinama, čija se primena rasprostire i na 2012. i godine u nastavku.....	71

UVOD

Priručnik po nazivom “Nadzorna funkcija skupštinskih odbora” predstavlja narednu publikaciju koju Skupština Kosova objavljuje u cilju olakšavanja rada članova odbora i pomoćnog osoblja tokom obavljanja nadzornih aktivnosti. Ovaj priručnik zasnovan je na zakonskim dokumentima koji uređuju oblast skupštinskog nadzora, kao što su Ustav Republike Kosovo, Poslovnik o radu Skupštine Kosova i Zakon o pravima i odgovornostima poslanika. Ovaj priručnik olakšaće praktičnu primenu normi nadzora predviđenih pravnim aktima i najboljim parlamentarnim praksama.

Ovim priručnikom cilj je da se objedine najbolje prakse odlučene i primenjene od strane skupštinskih odbora tokom ovih godina funkcionisanja Skupštine. Priručnik se zasniva na članu 65, tačka 9 Ustava Republike Kosovo, u skladu sa kojim Skupština Kosova nadgleda rad Vlade i drugih javnih institucija koje su na osnovu Ustava i zakona odgovorne Skupštini. Takođe, ovaj priručnik vrši praktično tumačenje člana 73 Poslovnika o radu Skupštine Kosova, koji govori o skupštinskom nadzoru od strane odbora.

Dok Ustav i Poslovnik Skupštine predviđaju pravo skupštinskog nadzora od strane odbora, u praksi postoje različiti načini na koje se može preduzeti i uspešno zaključiti jedna inicijativa za nadzor. Tokom godina, skupštinski odbori preduzeli su mnogobrojne inicijative za skupštinski nadzor i istovremeno su izradili različite akcione planove za uspešno ispunjavanje ovog zadatka.

Priručnik je pripremljen od strane službenika Odseka za podršku skupštinskim odborima i od strane službenika Nacionalnog demokratskog instituta (NDI) i usredsređuje se samo na nadzorne aktivnosti na nivou odbora. Tokom pripreme ovog priručnika, radna grupa uzela je za svoju osnovu najbolje prakse Skupštine Kosova, ali i najbolje prakse parlamenata zemalja sa razvijenom demokratijom. Uz sav napredak ostvaren tokom poslednjih godina, odbori Skupštine nastavljaju da se suočavaju sa izazovima u obavljanju nadzorne funkcije, te je cilj da se ovim priručnikom pruži pomoć u poboljšavanju učinka ovih odbora.

Pravna služba Skupštine nastaviće sa pripremom sličnih priručnika i kada govorimo o drugim aspektima rada u odborima i pobrinuće se da posluže kao vodiči za poslanike i pomoćne službenike tokom rada u Skupštini. Ovom prilikom, zahvaljujem se članovima radne grupe na njihovoj posvećenosti i angažovanju i istovremeno odajem našu

zahvalnost NDI-u i USAID-u koji su podržali pripremu i objavljivanje ovog priručnika.

Daut Beqiri
Direktor Pravne službe
Skupština Republike Kosovo

2. NADZORNA FUNKCIJA SKUPŠTINE

U većini zemalja sveta, parlament se smatra institucijom kojoj ustav daje mandat da vrši neprekidan nadzor nad Vladom u cilju povećavanja efikasnosti rada i vlade i sprečavanja zloupotreba. Paralelno sa predstavničkom i zakonodavnom funkcijom, nadzor Vlade i pozivanje iste na odgovornost predstavlja jednu od glavnih funkcija demokratskih parlamenata. U demokratskim sistemima upravljanja, posebno u parlamentarnim sistemima u kojima funkcionisanje vlade zavisi od parlamentarne većine, smatra se da Vlada snosi kolektivnu ili pojedinačnu odgovornost pred parlamentom u širem stepenu.

Rad Vlade sličan je upravljanju zemljom. Vlada donosi značajne odluke, na primer oko spoljne politike, obrazovanja ili zdravstva, ali većina ovih odluka treba da se usvoje od strane Skupštine. Vlada može donositi odluke oko puno značajnih pitanja ne konsultujući se sa Skupštinom, međutim ukoliko Skupština smatra da je neka značajna vladina politika u suprotnosti sa javnim interesom, onda može naterati Vladu da promeni svoj stav. Predlog se može promeniti ili u potpunosti povući.

Skupština Republike Kosovo predstavlja jedinu instituciju koja se bira direktno od strane građana. Izbor Vlade i predsednika, usvajanje zakona i imenovanje rukovodilaca nezavisnih institucija jesu neke od ustavnih odgovornosti Skupštine. Istovremeno, Skupština uživa široka ovlašćenja i u nadgledanju efikasnog funkcionisanja ovih institucija kao i u nadzoru primene zakona. Odsustvo efikasnog parlamentarnog nadzora, posebno u zemljama u tranziciji, često se smatra jednim od razloga neuspeha demokratskih sistema upravljanja. Uloga efikasnog parlamentarnog nadzora sastavljena je od:

- Nadzor izvršnih institucija i nezavisnih institucija;
- Nadzor provedbe zakona i konkretnih mjera za ne obavljaju svoj;
- pozivanje vlade na odgovornost oko načina potrošnje budžeta, odnosno poreza građana, utičući na povećavanje efikasnosti i efektivnosti;
- adekvatna primena vladinog programa i politika;
- unapređenje transparentnosti i odgovornosti u upravljanju kao i povećavanje poverenja građana u državne organe.

2.1. Uloga odbora

Glavne aktivnosti Skupštine Kosova sprovode se na nivou odbora. Odbori predstavljaju radna tela koja su sačinjena od jednog broja poslanika i koji uobičajeno odražavaju sastav političkog spektra u Skupštini. Odbori pokrivaju jednu konkretnu sferu politika i između ostalog odgovorni su za razmatranje i izmenu predloga zakona iz njihovog delokruga, nadzor primenjivosti zakona, nadzor rada organa izvršne vlasti i nezavisnih institucija, kao i razmatranje i usvajanje strateških dokumenata.

Skupštinski odbori igraju glavnu ulogu u vršenju nadzorne funkcije od strane Skupštine. Svaki odbor treba da osigura da ministarstva koja funkcionišu u okviru njegovog delokruga, jesu transparentna i da neprekidno snose odgovornost pred Skupštinom oko primene vladinih politika i programa, zakonodavstva i pre svega oko upravljanja javnim finansijama. Za vršenje nadzorne funkcije, odbori su razradili različita sredstva i postupke, kao što su:

- organizovanje rasprava sa predstavnicima institucija, organizacija građanskog društva, medija, nezavisnih stručnjaka, građana itd.;
- organizovanje poseta na terenu, kako bi se video iz prve ruke rad izvršnih institucija ili pojavljivanje na mestu događaja kako bi se pogledala iz biza specifična pitanja koja se prate;
- koordinacija sa drugim nezavisnim nadzornim institucijama, kao što su glavni revizor, ombudsman, organizacije građanskog društva itd.

Tokom procesa nadzora, članovi skupštinskih odbora podržavaju se u svom radu od strane osoblja odbora, i kada je moguće zahtevaju i podršku drugih jedinica Skupštine, kao što je Direkcija za parlamentarna istraživanja, ali istovremeno članovi odbora mogu koristiti i ekspertizu institucija i nevladinih organizacija i nezavisnih stručnjaka.

2.2. Pravna osnova za vršenje nadzorne funkcije

Pravna osnova za nadzornu funkciju odbora predviđa se Ustavom i Poslovníkom o radu Skupštine. Ova dva bazična dokumenta pružaju niz mehanizama koji omogućavaju odborima da obavljaju nadzornu funkciju na efikasan način. Na osnovu Poslovníka o radu, odbori mogu zahtevati različite informacije u pismenoj formi od strane ministarstva, ali i da pozivaju ministre da ih izveste o pitanjima koja su predmet razmatranja odbora. Obično, odbori osnivaju pod-odbore ili posebne radne grupe koje vrše konkretan nadzor pitanja pod nadležnošću odbora.

Iako Odbor za budžet i finansije ima glavnu ulogu u razmatranju i nadzoru državnog budžeta, i drugi odbori mogu vršiti neprekidan nadzor primene budžeta i politika od strane ministarstava. U cilju efikasnije kontrole vladinih troškova, Skupština je osnovala i Odbor za nadzor javnih finansija, čiji izveštaji predstavljaju značajan izvor za funkcionalne odbore tokom nadzora rada ministarstava. Sa ciljem istrage određenih pitanja u javnom interesu, Skupština može obrazovati i istražne odbore.

U sklopu nadzorne funkcije, odbori nadgledaju i primenu zakona. Poslovnik o radu Skupštine predviđa da “odbori mogu nadgledati efikasnost zakona na snazi i pripremati preporuke u vezi sa merama koje treba da se preduzmu za bolju primenu zakona. Odbori su nadležni za kontrolu opšte delatnosti odnosnih ministarstava, dok su ministri obavezni da podnesu izveštaj u pismenoj i usmenoj formi, barem jednom godišnje na plenarnim sednicama Skupštine.

Poslovnik o radu Skupštine

Član 73

Ovlašćenja komisija za nadgledanje primene zakona

1. Svaka komisija, u svom delokrugu odgovornosti, ovlašćena je da nadgleda primenu zakona od Vlade, odnosno od ministarstva.
2. Odgovarajuće ministarstvo izveštava funkcionalnoj komisiji o primeni zakona bez zahteva, najmanje jednom godišnje.
3. U ostvarivanju gore nevedenih ovlašćenja, komisije:
 - a) Vršer kontrolu i proučavaju efikasnost važećih zakona u okviru njihovog delokruga rada, njihovu primenu i predlažu mere za konkretne slučajeve;
 - b) Pripremaju spisak, koji sadrži: datum proglašenja zakona u Službenom listu, datum objavljivanja zakona u Službenom istu, spisak odredaba zakona koje Vlada treba da sprovodi, spisak odluka Vlade da se ove odredbe primenjuju.
 - c) Vršer kontrolu opšte delatnosti odgovarajućeg ministarstva, i
 - d) Pismeno i usmeno izveštavaju jedanput godišnje na plenarnim sednicama Skupštine.
4. Ukoliko ministarstvo ne izveštava ili se izveštaj istog smatra nepotpunim, na zahtev komisije se pitanje uvrštava u dnevni red druge plenarne sednice.

Nadzorne rasprave predstavljaju još jedan mehanizam koji je značajan a koji se primenjuje od strane odbora tokom nadzornih aktivnosti. Zvaničnici ministarstava i drugih vladinih institucija redovno se pozivaju da izveštavaju pred odborima o njihovim aktivnostima. Ove rasprave veoma su korisne pošto obezbeđuju poslanicima informacije u vezi sa aktivnostima izvršnih institucija; identifikuju se sfere u okviru nadležnosti odbora koje se smatraju osetljivijim na zloupotrebe ili loše upravljanje; i, da li je za rešavanje problema potrebna izmena postojećih zakona ili je neophodno usvojiti nove zakone.

Rasprave su obično otvorene za medije i za organizacije građanskog društva, međutim u određenim slučajevima odbor može odlučiti da održi raspravu iza zatvorenih vrata. Treba istaći da na nadzorne rasprave, odbori mogu pozivati i nezavisne institucije. Član 66 i jednim delom član 73 Poslovnika o radu Skupštine, pružaju pravnu osnovu za organizovanje rasprava.

Poslovník o radu Skupštine

Član 66

Javna saslušanja

1. Komisija, u cilju dobijanja informacija o pitanjima čije je razmatranje u toku, može da organizuje javnu raspravu sa stručnjacima javnih organizacija, predstavnicima interesnih grupa i ostalih lica.
2. Komisija, u cilju razjašnjenja činjenica, može da opširno diskutuje sa licima koja pružaju informacije.

Poslovník o radu Skupštine daje ovlašćenja odborima za nadzor nezavisnih institucija osnovanim od strane Skupštine. Iako postoje nejasnoće u nekolicini praktičnih aspekata, član 72 na konkretan način opisuje postupke za tretiranje odnosa između ovih institucija.

Poslovník o radu Skupštine

Član 72

Posebne procedure o izveštajima nezavisnih organa

1. Godišnji izveštaj rada nezavisnog organa, kojeg je osnovala Skupština, razmatra funkcionalna komisija, koja pokriva oblast odgovornosti nezavisnog organa.
2. Komisija treba da razmatra godišnji izveštaj nezavisnog organa i da Skupštini podnosi izveštaj sa preporukama u roku od tri radne nedelje, od dana prijema.
3. Razmatranje godišnjeg izveštaja na sednici Skupštine počinje podnošenjem izveštaja od strane izvestioca funkcionalne komisije.

Nakon podnošenja izveštaja, pravo na diskusije, po redosledu, imaju predstavnici parlamentarnih grupa i poslanici, a zaključuje se glasanjem za usvajanje.

4. Izuzetno od tačke 3. ovog člana, na zahtev Skupštine, na sednici se može dati reč i odgovornom nezavisnog organa.

Uz mnogobrojne izazove, obeležen je značajan napredak u nastojanjima odbora da ojačaju i unaprede mehanizme nadzora. U godišnjem planu rada skoro svi odbori uključuju aktivnosti nadzornog karaktera. Iako preopterećeni razmatranjem i izmenom značajnog broja predloga zakona, odbori redovno imaju za cilj da primene nadzorne aktivnosti, kao što su:

- nadzor primene zakona iz delokruga odbora;
- razmatranje i nadzor primenjivosti budžeta od strane odnosnih ministarstava;
- nadzor primene politika, programa, strategija i planova odnosnih ministarstava; i
- neprekidan nadzor nezavisnih institucija

3. PLANIRANJE NADZORNIH AKTIVNOSTI

Imajući u vidu opterećeni proigram, važno je da na početku svake godine skupštinski odbori isplaniraju svoje nadzorne aktivnosti. Rano i sistematsko planiranje aktivnosti odbora omogućava da se nadzor izvrši na efektivniji način; da se sprovedu neophodne pripreme; da odbor ne bude pod uticajem ad-hoc događanja; kao i da se obezbedi uključenost drugih aktera u procesu, kao što su nezavisni stručnjaci i nevladine organizacije.

3.1. *Godišnji plan rada*

Parlamentarni odbori ustalili su praksu da u prvim danima na početku svake godine, izrade godišnje planove rada. Planovi rada odbora zasnivaju se uglavnom na Godišnjem zakonodavnom programu Vlade Kosova. Na osnovu Poslovnika o radu Vlade Kosova, decembra svake godine, Vlada je obavezna da usvoji zakonodavni program, koji sadrži listu svih predloga zakona, njihovu podelu po ministarstvima odgovornim za njihovu izradu i datume kada se predviđa prijem predloga zakona u Vladi. Zakonodavni program šalje se Skupštini. Nakon toga, skupštinski odbori, započinju postupak za izradu planova rada.

Osim predloga zakona koji se razmatraju, u godišnji plan rada odbora uključuju se i aktivnosti za nadzor primene zakona, nadzor primene određenih politika, nadzor primene strategija ili akcionih planova, nadzor izvršenja budžeta od strane ministarstava, javnih preduzeća, agencija ili nezavisnih regulatora. Nadzorne aktivnosti odbora obuhvaćenih godišnjim planom rada sadrže i datume kada treba da započne i kada treba da se završi aktivnost nadzora.

Godišnji planovi svih skupštinskih odbora uključeni su u Godišnji program rada Skupštine Kosova. Godišnji program rada Skupštine predstavlja dokumenat koji sadrži listu svih predloga zakona za koje se predviđa da budu poslani Skupštini od strane Vlade i sadrži približne datume za prvo i drugo čitanje predloga zakona. Osim vremenskih rokova za razmatranje predloga zakona pri prvom i drugom čitanju, Godišnji program rada Skupštine sadrži i vremenske rokove kada izvestioci skupštinskih odbora predstavljaju konačan izveštaj o nadzoru, koji sadrži zaključke i preporuke koje proizilaze iz aktivnosti nadzora a koji bi trebalo da bude usvojen od strane Skupštine.

3.2. Utvrđivanje nadzornih aktivnosti

Skupštinski odbori donose svoj sud pri nadzoru jedne politike, strateškog dokumenta, akcionog plana ili upravnog organa. Postoji niz zakona usvojenih tokom godina, jedan konkretan broj institucija za koje odbori imaju direktnu odgovornost nadzora njihovog rada, kao i niz strateških dokumenata i akcionih planova. Odbor pri odlučivanju o nadzornim aktivnostima koje će uključiti u svoj godišnji plan rada, treba da da prednost zakonima koji su stupili na snagu u ranijem vremenskom periodu i čija primena nije nadgledana, kao i agencijama ili regulatornim kancelarijama za koje postoje dokazi da se suočavaju sa poteškoćama u njihovom radu ili za koje je izneto u izveštajima da ne funkcionišu u skladu sa zakonima na snazi. U procesu identifikovanja pitanja za nadgledanje, odbor može zahtevati i podršku Direkcije za parlamentarna istraživanja ili partnerskih organizacija građanskog društva i nezavisnih stručnjaka.

3.3. Obrazovanje radnih grupa za aktivnosti nadzora

U periodu od jedne godine, skupštinski odbori suočavaju se sa puno aktivnosti, kao što su: razmatranje predloga zakona, organizovanje rasprava, studijske posete unutar i van zemlje, razmatranje izveštaja Vlade i nezavisnih institucija, prijem međunarodnih delegacija ili predstavnika građana itd. Stoga, sa ciljem efikasnijeg upravljanja obimom posla, skupštinski odbori mogu obrazovati pod-odbore ili radne grupe za konkretna pitanja. Radne grupe mogu se obrazovati sa ciljem razmatranja jednog predloga zakona, nadzor primene zakona ili vladinih politika.

Odbori broje od 9 do 12 poslanika u svom članstvu, ali obično svi članovi odbora nisu angažovani na jednom nadzornom projektu. Odbor obično postavlja grupu od 3-5 poslanika koji sačinjavaju radnu grupu za nadzor jednog zakona, politike ili institucije. Radna grupa u svom sastavu treba da ima predstavnike stranaka iz pozicije i opozicije. Sastav radne grupe u velikoj meri utvrđuje i pitanje koje se nadgleda i zainteresovanost poslanika.

Kao primer, za nadzor Strategije i Akcionog plana za integraciju zajednica Roma, Aškalija i Egipćana u Republici Kosovo za period od 2009-2015, u sastav radne grupe treba uključiti poslanike koji zastupaju barem jednu od ovih etničkih grupa. Ili drugi primer, radna grupa za nadzor politika za rodnu ravnopravnost, kao što je Zakon o rodnoj ravnopravnosti, u svom sastavu treba da ima razuman broj žena poslanika. Praćenje jednog strateškog dokumenta o mladima, kao što to može biti Strategija za zapošljavanje i osnaživanje mladih, u članstvu radne grupe treba da ima poslanike koji su mladi. Obrazovanje radnih grupa za nadzor treba da se formalizuje glasanjem, obezbeđujući

podršku većine poslanika prisutnih na sastanku odbora. Radna grupa obavezna je da u utvrđenom vremenskom roku podnese u pismenoj formi pred odborom, izveštaj o pitanju za koje je zaduženo.

3.4. Izrada akcionog plana za nadzor

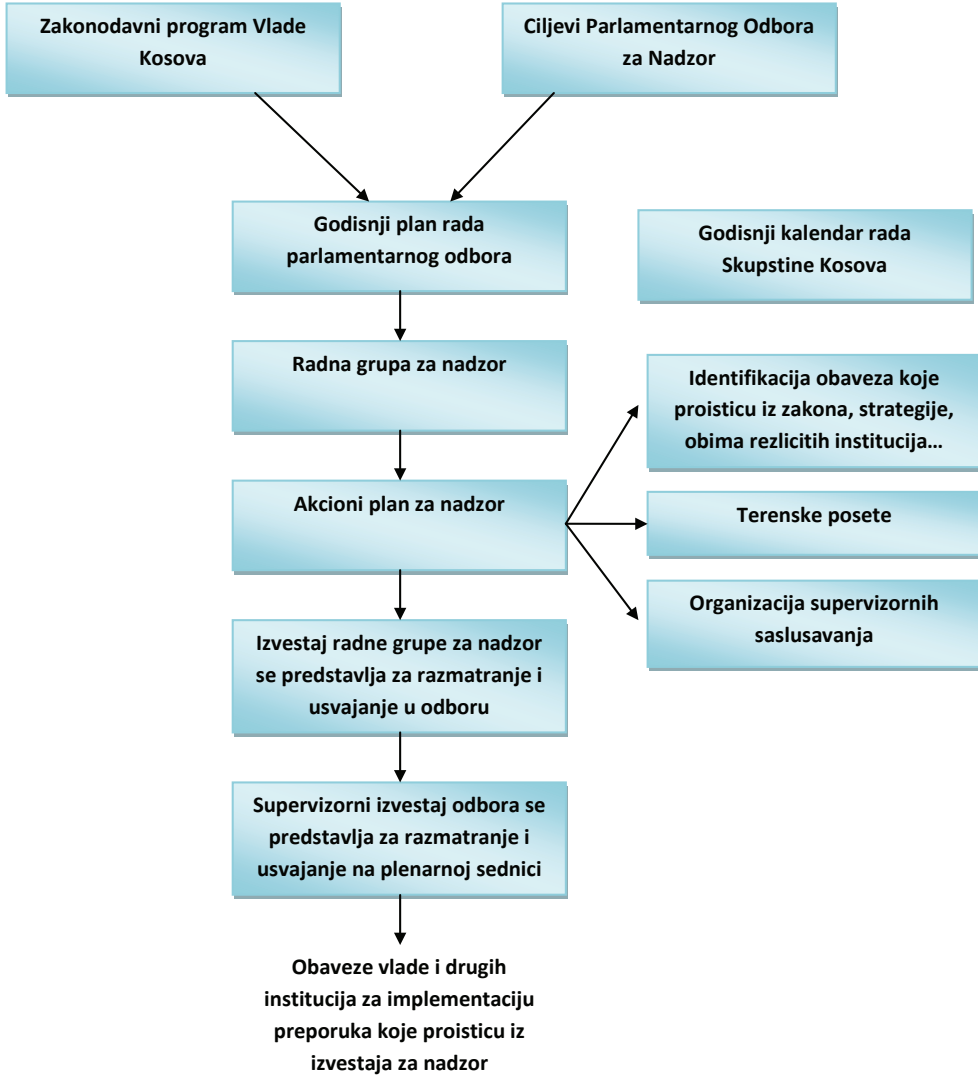
Radna grupa za nadzor, kojoj je dat mandat od strane odbora, među svojim članovima bira predsedavajućeg grupe. Predsedavajući istovremeno igra ulogu izvestioca o radu radne grupe pri odboru, i predstavlja na plenarnoj sednici konačan izveštaj usvojen od strane odbora. Radna grupa izrađuje akcioni plan za nadzor. Akcioni plan treba da obuhvati vremenski period predviđen godišnjim planom rada odbora, u cilju poštovanja vremenskog roka za izveštavanje na plenarnoj sednici, kao što je predviđeno Programom rada.

Akcioni plan radne grupe obuhvata sledeće aktivnosti:

- Identifikovanje obaveza koje proizilaze iz zakona, strateškog dokumenta ili delokruga jedne institucije;
- Posete na terenu kako bi se pogledala izbliza primena jednog zakona ili politike, ili funkcionisanje jednog javnog organa;
- Pozivanje vladinih zvaničnika ili čelnika nezavisnih institucija da podnesu izveštaj pred odborom ili radnom grupom;
- Organizovanje rasprava nadzornog karaktera

Pri izradi akcionog plana, radna grupa podržana je od strane pomoćnog osoblja odbora. Akcioni plan, treba da obuhvati i imena službenika iz reda pomoćnog osoblja odbora, koji se angažuju na pružanju pomoći radnoj grupi, jedinice Skupštine Kosova koje mogu da pomognu u ovom procesu, posebno Direkcija za parlamentarna istraživanja, nezavisni stručnjaci iz ove sfere koji mogu potpomoći odbor, nevladine organizacije kao i neophodni tehnički i finansijski resursi neophodni za primenu akcionog plana.

Grafikon br.1: Proces planiranja parlamentarnih inicijativa za nadzor

4. PRIMENA AKCIONOG PLANA

Akcioni plan za nadzor služi kao vodič za skupštinski odbor o tome koji koraci treba da se primene do postizanja konačnog cilja. Jedan akcioni plan sadrži pitanja koja će biti nadgledana (odlučujući kojima će se dati prioritet i koja pitanja ostaju van nadzora); kako i kada se sprovede posete na terenu; organizovanje nadzornih rasprava i identifikovanje lica koji će biti pozvani na raspravu; uključivanje drugih aktera u proces i transparentnost procesa.

4.1. Istraživanja i analize pitanja koja su predmet nadzora

Pre nego što radna grupa ostvari direktne kontakte sa institucijama koje nadgleda i sa drugim relevantnim akterima, neophodna je detaljna analiza dokumenata i materijala koji se odnose na pitanje koje je odbor odlučio da nadgleda. Osoblje odbora, angažovano da pruži podršku radnoj grupi za nadzor, treba da pripremi početni izveštaj koji objašnjava stanje nakon stupanja na snagu jednog zakona, strateškog dokumenta ili stvaranja jedne institucije. Početni izveštaj služi članovima radne grupe da shvate materiju koja će biti nadgledana i da osmisle moguća pitanja koja će postaviti službenicima tokom poseta na terenu ili pri obraćanju ovih službenika na raspravama. Na primer, početni izveštaj o nadzoru primene konkretnog zakona treba da identifikuje obaveze koje predviđa zakon o izvršnim institucijama ili nezavisnim agencijama, kao što je donošenje podzakonskih akata ili stvaranje radnih tela.

4.2. Posete radne grupe na terenu

Nakon izrade početnog izveštaja, radna grupa započinje drugu fazu nadzora, koja obuhvata direktne posete izvršnim institucijama ili geografskim područjima u kojima je zakon primenjiv. Posete izvršnim institucijama sa ciljem sastanka sa odgovornim službenicima, treba da budu najavljene. Pomoćno osoblje odbora kontaktira odgovorna lica u izvršnim institucijama i obaveštava ih o cilju posete odboru, sastavu članova i vremenu posete. Posete koje imaju informativni karakter o stanju na terenu, mogu se sprovesti na nenajavljen način. Primer ovakve posete može biti termocentrali, u rudnicima ili jezerima kako bi se videlo izbliza kako se primenjuje Zakon o zaštiti životne sredine.

4.3. Rasprave nadzornog karaktera

Nadzorne rasprave parlamentarnih odbora pokazale su se veoma efikasnim mehanizmom tokom obavljanja nadzorne funkcije. Iako Uredba Skupštine ne predviđa nadzorne rasprave kao zasebnu kategoriju, član 73 pruža odborima široku nadležnost u nadzoru primene zakona i vladinih politika. Ovo im omogućava da organizuju rasprave nadzornog karaktera, i da pozivaju ministre, zamenike ministra i vođe ili zvaničnike drugih državnih institucija, u cilju pružanja objašnjenja i informacija u vezi sa primenom vladinih programa, probleme evidentirane u primeni zakona, osetljive političke probleme ili druga pitanja u vezi sa njihovim odgovornostima. Tokom nadzornih rasprava, ministar pruža obaveštenja i dodatne informacije u skladu sa zahtevima odbora i odgovara na pitanja postavljena od strane članova odbora.

Na javnu raspravu se pozivaju i predstavnici građana koji su pogođeni određenim zakonom ili politikom; organizacije građanskog društva; nezavisni stručnjaci, predstavnici institucija odgovornih za primenu zakona, radničke organizacije, poslovna udruženja itd. Članovi radne grupe zajedno sa pomoćnim osobljem identifikuju organizacije i pojedince koji bi mogli pružiti doprinos na javnoj raspravi. Nakon identifikovanja potencijalnih učesnika, osoblje šalje pojedinačan poziv svim organizacijama i pojedincima.

Pozivnica se šalje barem jednu nedelju ranije, sa ciljem da se ostavi dovoljno vreme učesnicima javne rasprave da pripreme i izveštaje u pismenoj formi. Pozivnica treba da sadrži naziv odbora koji ih poziva na raspravu, mesto održavanja rasprave (propraćeno informacijama o tome kako doći do sale za održavanje rasprave), vreme početka, drugi potencijalni učesnici kojima je poslata pozivnica, i pravila predstavljanja i uzimanja reči pred odborom. Obaveštenje o održavanju rasprave treba da se objavi i na zvaničnoj stranici Skupštine Kosova i u sredstvima informisanja.

Nadzornu raspravu vodi predsedavajući radne grupe koji obaveštava prisutne o svrsi nadzora, dosadašnjim aktivnostima i redosledu diskusije pri javnoj raspravi, u skladu sa priručnikom Skupštine o raspravama odbora. Po pravilu, nakon predsedavajućeg reč se daje predstavniku institucije za primenu, čiji je rad predmet nadzora. Nakon izlaganja predstavnika institucije nad kojom se vrši nadzor, svim zvanicama daje se do 10 minuta vremena za diskusiju, prema redosledu javljanja, ili prema značaju koji može imati njihov iskaz. Pomoćno osoblje sakuplja iskaze pružene u pismenoj formi, koji se koriste za pisanje izveštaja o nadzoru. Diskusije tokom rasprave se transkribuju.

Rasprave se održavaju uglavnom u prostorijama Skupštine Kosova, gde postoji najbolja tehnička mogućnost za snimanje iskaza. Ali, rasprave se mogu održavati i u prostoru van zgrade Skupštine Kosova, u različitim opštinama, kako bi građani imali lakšu mogućnost učešća, u slučajevima u kojima je neophodno prisustvo jedne konkretne grupe građana. I u slučajevima kada se rasprave održavaju van zgrade Skupštine, pomoćno osoblje osim vođenja zapisnika, treba da se pobrine i da zabeleži u potpunosti iskaze učesnika (transkript).

Rasprave su obično otvorene za medije i za predstavnike građanskog društva, ali u određenim slučajevima mogu biti i zatvorene. Osim vladinih institucija, odbori pozivaju na posebne rasprave i rukovodioce nezavisnih institucija odgovornih Skupštini. Pomoćno osoblje odbora, obezbeđuje u saradnji sa Kancelarijom za odnose sa medijima, izveštavanje o istom u medijima.

4.4. Angažovanje organizacija građanskog društva i nezavisnih stručnjaka

Osim poziva za učešće na raspravi, organizacije građanskog društva i nezavisni stručnjaci mogu se angažovati u svim fazama nadzora. Postoje organizacije građanskog društva čija je radna misija nadzor primene zakona, funkcionisanje institucija ili primena vladinih politika. Shodno tome, radna grupa za nadzor, potpomognuta i od strane pomoćnog osoblja, identifikuje organizacije građanskog društva koje se bave aktivno praćenjem određenih politika. Izveštaji ovih organizacija razmatraju se a nalazi predstavljeni u istima proveravaju se još jednom od strane radne grupe.

Takođe, odbor može odlučiti da tokom celog procesa nadzora, angažuje i nezavisne stručnjake. Stručnjaci treba da dolaze iz odnosnih sfera i da pomognu odboru specifičnom analizom i savetima pruženim tokom izrade izveštaja odbora. Uključenost nezavisnih stručnjaka i organizacija građanskog društva utiče na kredibilitet nalaza i preporuka predstavljenih od strane Odbora po završetku procesa nadzora.

4.5. Transparentnost procesa i promovisanje nadzornih aktivnosti

Procesi parlamentarnog nadzora predstavljaju dobru priliku da se javnost informiše o aktivnostima Skupštine Kosova i o radu institucija uopšteno. Shodno tome, skupštinski odbori treba da ispoštuju načelo transparentnosti i da se pobrinu da primene isti u svom radu. Transparentnost u procesu nadzora treba da uveri građane Republike Kosovo, da Skupština, osim usvajanja zakona, brine o tome da ti zakoni

budu i primenjeni. Na taj način građani mogu videti direktno poslanike Skupštine koji izglasavaju zakone, takođe Skupština treba da osigura da građani budu informisani i kada poslanici nadgledaju njihovu primenu.

5. NADZOR PRIMENE ZAKONA

U parlamentarnoj demokratiji, nadzor primene zakona podjednako je značajan koliko i proces njihovog usvajanja. Iako se nadzor primenjivosti zakona vrši i od strane građanskog društva, samo javne institucije odgovorne su da nalaze iz aktivnosti nadzora pretoče u konkretne korake za izmenu faktičkog stanja. Nadzorom primene zakona, Skupština može izvesti informacije o praktičnoj primeni zakona i da zahteva političku odgovornost od institucionalnih nosilaca ukoliko se sazna da institucija za primenu nije ispunila odgovornosti predviđene zakonom. Tokom jedne decenije svog funkcionisanja, Skupština je usvojila više od 300 zakona. Iako se uspelo u obrazovanju dobre prakse nadzora primene zakona, broj praćenih zakona vidljivo je manji od broja zakona koji su na snazi.

5.1. Redovan godišnji izveštaj ministarstva o primeni zakona

Nadležnost skupštinskih odbora za nadzor zakona zasniva se na članu 73 Poslovnika o radu Skupštine Kosova. Tačka dva ovog člana obavezuje ministarstva da podnesu izveštaje o primenjivosti zakona pod njihovom nadležnošću pri odnosnim skupštinskim odborima najmanje jednom godišnje. Poslovnik ne predviđa rokove u kojim vremenskim periodima ministarstvo treba da podnese izveštaj odboru, ali se ovo može urediti u sporazumu sa funkcionalnim skupštinskim odborom i odnosnim ministarstvom. Ministarstva su odgovorna za primenu više od jednog zakona, te ministarstvo podnosi zasebne izveštaje za svaki zakon ili, u sporazumu sa skupštinskim odborom, može podneti zajednički izveštaj o primenjivosti svih zakona.

Izveštaj podnet od strane ministarstva treba da sadrži:

- Datum započinjanja primene zakona;
- Mere koje je preduzela Vlada za primenu zakona od dana njegovog stupanja na snagu;
- Broj usvojenih podzakonskih akata i proces izrade drugih podzakonskih akata predviđenih zakonom;
- Stvaranje novih organa (odbori, odeljenja) predviđenih zakonom;
- Stvaranje finansijski trošak primene zakona (ukoliko se razlikuje od Ocene finansijskog uticaja, proračunat u vreme kada je predlog zakona procesuiran u Skupštini);
- Probleme na koje se naišlo u primeni: spoljne poteškoće (prepreke na terenu) ili unutrašnje poteškoće (odsustvo kapaciteta za primenu ili nejasnoće u tumačenju zakonskih odredbi);
- Planovi ministarstva za izmenu i dopunu zakona;

Prema stavu 4 člana 73 Poslovnika o radu Skupštine, ukoliko ministarstvo ne podnese izveštaj ili ukoliko se izveštaj podnet sa njegove strane smatra nepotpunim, na zahtev odbora pitanje ulazi na dnevni red naredne plenarne sednice.

5.2. Obaveze odbora pred Skupštinom

Kao što je ministarstvo obavezno da barem jednom godišnje podnese izveštaj o primenljivosti zakona, i skupštinski odbori su obavezni pred Skupštinom da podnesu godišnji izveštaj o aktivnostima nadzora. Član 73, stav 3 Poslovnika o radu Skupštine predviđa da odbori podnesu izveštaj o svojim nadzornim aktivnostima na plenarnim sednicama Skupštine najmanje jednom godišnje. U Godišnjem programu rada Skupštine Kosova, odnosno u poslednjem mesecu u godini, predviđa se predstavljanje godišnjih izveštaja o nadzoru od strane skupštinskih odbora. Godišnji izveštaji odbora o njihovom nadzornom radu treba da obuhvate:

- Informacije o stepenu realizacije nadzornog plana odbora;
- Konkretno zakone, čija primena se nadgleda od strane odbora;
- Rad ministarstava u donošenju podzakonskih akata i osnivanju organa predviđenih zakonom;
- Rad ministarstava u primeni politika i upravljanju godišnjim budžetom;
- Spremnost ministarstava da odgovore na pozive odbora za izveštavanje i podnošenje dokumenata / informacija;
- Glavne preporuke odbora za vladu ili nezavisne institucije;
- Poteškoće na koje je odbor naišao tokom nadzora;
- Plan odbora za neprekidan nadzor kao i obaveze ministarstava za ispunjavanje preporuka i izveštavanje u odboru o napretku u primeni preporuka odbora;
- Angažovanje građanskog društva u aktivnostima nadzora.

U prilogu ovog priručnika, možete naći model izveštaja odbora koji se podnosi Skupštini.

5.3. Proces nadzora primene zakona

U skladu sa godišnjim planovima rada, odbori većinom glasova odlučuju o nadzoru primene određenog zakona. Nakon odabira zakona koji će biti nadgledan, Odbor, utvrđuje radnu grupu sastavljenu od 3 do 5 članova i istom utvrđuje vremenske rokove za završetak nadzora i pripremu izveštaja sa preporukama. Odbor može odlučiti da svi članovi budu deo nadzornog procesa i da samim tim ne postavi radnu grupu. Iz dosadašnje prakse u Skupštini Kosova naučili smo da je obrazovanje radnih grupa za nadzor primene zakona bilo mnogo efikasnije usled lakšeg upravljanja vremenom i aktivnostima nadzora.

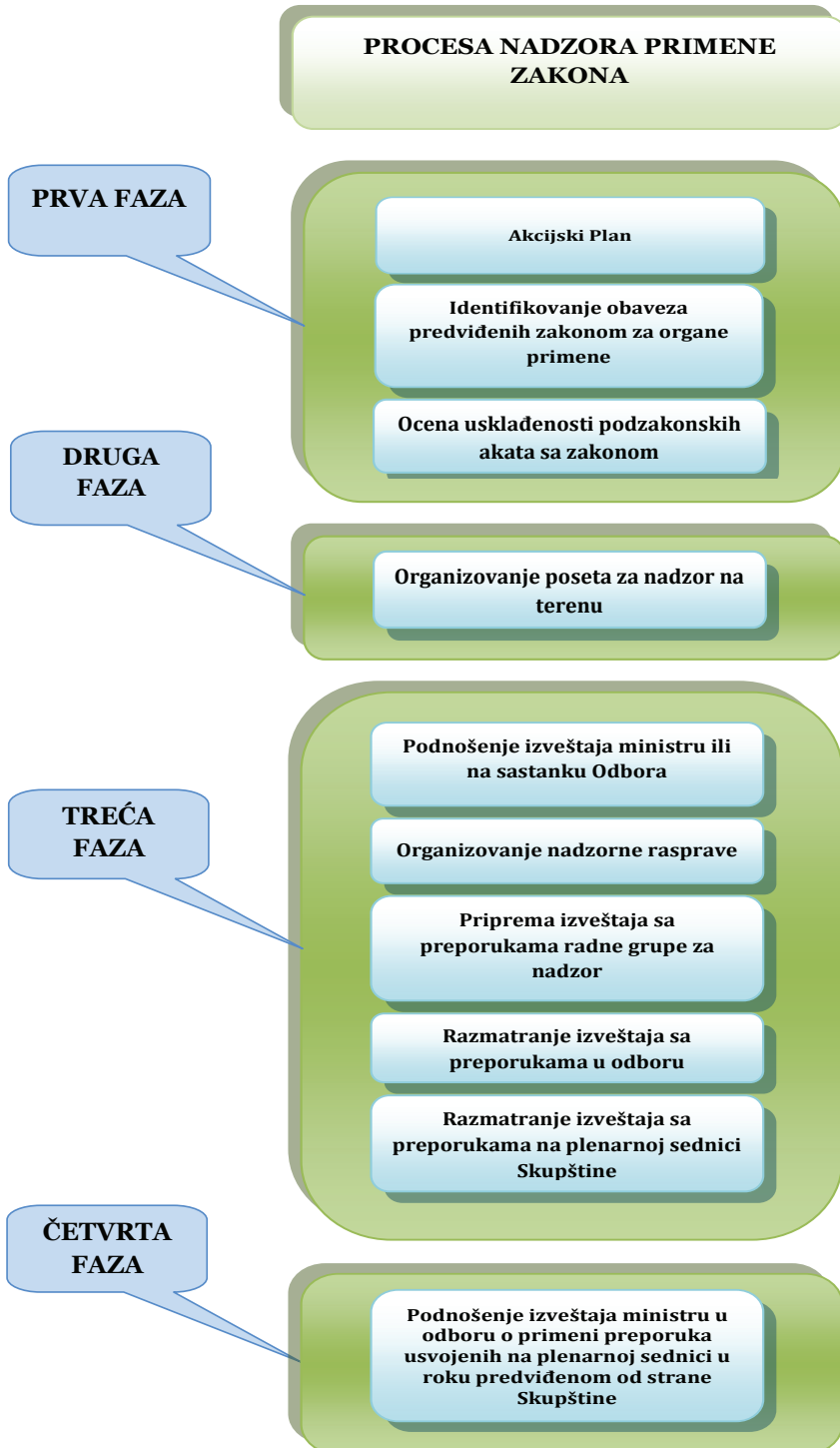
Radna grupa, zadužena za nadzor primene zakona odabranog od strane Odbora, uz podršku osoblja, izrađuje akcioni plan kojim planira aktivnosti nadzora. Akcioni plan za nadzor primene zakona treba da sadrži nekoliko ključnih elemenata, koji slede:

- Uvodni deo: datum i mesto, pravna osnova za obavezivanje radne grupe za nadzor zakona, imena članova radne grupe, imena pomoćnog osoblja i drugih strana uključenih u proces;
- Glavne aktivnosti: identifikovanje obaveza za organe primene, ocena usklađenosti podzakonskih akata sa zakonom, organizovanje poseta na terenu, organizovanje rasprave za nadzor, izveštavanje ministra ili drugih odgovornih zvaničnika u odboru, priprema i razmatranje izveštaja sa preporukama u odboru, razmatranje izveštaja sa preporukama na plenarnoj sednici, i izveštavanje ministra ili odgovornog zvaničnika iz odbora, o primeni preporuka usvojenih na plenarnoj sednici;
- Konkretno aktivnosti: u zavisnosti od oblasti obuhvaćenih zakonom, radna grupa može predvideti različite aktivnosti, kao što su: sprovođenje istraživanja, angažovanje instituta, NVO-a ili nezavisnih stručnjaka;
- Vremenski rok za svaku aktivnost;
- Lokacija na kojoj se sprovodi aktivnost;
- Opis svake aktivnosti i odgovornih lica;

Nakon pripreme akcionog plana, radna grupa uz podršku osoblja odbora, započinje sa primenom isplaniranih aktivnosti za nadzor primene zakona. Celokupan proces nadzora primene zakona, prolazi kroz četiri faze:

- **Prva faza:** identifikovanje obaveza predviđenih zakonom za organe primene i ocena usklađenosti podzakonskih akata sa zakonom;
- **Druga faza:** organizovanje poseta za nadzor na terenu;
- **Treća faza:** podnošenje izveštaja ministru ili odgovornom zvaničniku na sastanku Odbora, organizovanje nadzorne rasprave, priprema izveštaja sa preporukama radne grupe za nadzor, razmatranje izveštaja sa preporukama u odboru i razmatranje izveštaja sa preporukama na plenarnoj sednici Skupštine;
- **Četvrta faza:** podnošenje izveštaja ministru ili odgovornom zvaničniku u odboru o primeni preporuka usvojenih na plenarnoj sednici u roku predviđenom od strane Skupštine.

Prilog: Šema procesa nadzora primene zakona

a) *Identifikovanje obaveza predviđenih zakonom za vladu, javne i privatne institucije*

Proces nadzora primene zakona počinje identifikovanjem obaveza koje zakon predviđa za organe koji ga sprovode, a koji mogu biti: vlada ili odnosno ministarstvo, nezavisne institucije, opštine i privatne institucije. Koordinator odbora priprema dokumenat u kome se identifikuju obaveze svake institucije odgovorne za njegovu primenu. Dokumentat se u tehničkom smislu može podeliti na dve kolone. U jednu kolonu, ubacuje se tekst zakona a u drugoj koloni identifikuju se ključna pitanja koja predstavljaju obaveze za organe primene i koja se nadgledaju tokom primene. U slučajevima u kojima je zakon izmenjen i dopunjen, dokumenat se deli na tri kolone, gde se u drugu kolonu upisuje tekst izmenjenog i dopunjenog zakona.¹

Zvaničnici koji podržavaju rad odbora analiziraju detaljno jedan po jedan član zakona i identifikuju pitanja koja će nadgledati. Za svako identifikovano pitanje, daju komentare i postavljaju relevantna pitanja. Ovaj dokumenat usredsređuje se uglavnom na sledeća pitanja: identifikovanje podzakonskih akata koje ministarstvo treba da donese u zakonom predviđenom roku, organe ili agencije čije je osnivanje predviđeno, poštovanje utvrđenih uslova i kriterijuma kao i druge obaveze predviđene zakonom. Dokumentat se podnosi članovima radne grupe kojima služi kao osnovna informacija u smislu upoznavanja sa zakonom i pitanjima, koja treba da se nadgledaju. Zvaničnici odbora, na osnovu ovog dokumenta, mogu da izrade listu pitanja koja će poslužiti radnoj grupi tokom poseta na terenu.

b) *Ocena usklađenosti podzakonskih akata sa zakonom*

Nakon identifikovanja podzakonskih akata za koje se predviđa da budu doneti od strane ministarstva ili drugih institucija, koordinator odbora priprema dokumenat za ocenu usklađenosti podzakonskih akata sa zakonima na snazi. Dokumentat se tehnički može podeliti u tri kolone. U prvu kolonu upisuje se tekst zakonskih odredbi koje predviđaju donošenje podzakonskih akata, u drugu kolonu upisuju se naslovi i brojevi podzakonskih akata, dok se u treću kolonu upisuje tekst ocene usklađenosti između akata i zakonskih odredbi.

Ocena usklađenosti vrši se uporedbom zakonskih odredbi sa odredbama podzakonskog akta. Prvo se ocenjuje da li je u skladu pravna osnova podzakonskog akta, zatim se analiziraju odredbe podzakonskog akta jedna po jedna i ocenjuje se da li su u potpunom skladu sa zakonskom odredbom ili su u suprotnosti sa istom. Dosadašnje iskustvo pokazalo je da nedostaje sistem za automatsko prosljeđivanje podzakonskih ak-

¹ U slučajevima u kojima je nemoguće podela na treću kolonu usled velikog broja promena, pomoćno osoblje može primeniti druge odgovarajuće tehnike za izradu dokumenta o nadzoru.

-ata u Skupštini koji bi omogućio sistematsko praćenje primene zakona, često podzakonski akti usvojeni od strane izvršnih institucija prekoračuju ovlašćenja predviđena zakonom.

Tokom procesa ocene, zvaničnici odbora mogu se konsultovati sa pravnom službom ministarstva i zahtevati objašnjenja u vezi sa oprečnošću odredbi. Dokumentat pripremljen od strane zvaničnika odbora sačinjava dodatnu informaciju za radnu grupu o primeni zakona. Identifikovana nepoklapanja između zakona i podzakonskih akata predstavljaju nalaze prve faze problema u primeni zakona. Isti, osim što će biti zabeleženi kao nalazi u konačnom izveštaju, služe i kao osnova da se od ministarstva zahteva da u što kraćem roku ispravi iste.

Zvaničnici odbora mogu naći podzakonske akte na zvaničnoj stranici odnosnog ministarstva ili odnosne institucije i direktnom komunikacijom sa pravnom službom ministarstva ili odnosne institucije na zvaničan način. Podzakonski akti mogu biti u vidu: administrativnih uputstava, naređenja, uredbi, odluka ili smernica.

c) Organizovanje poseta nadzora na terenu

Posete na terenu obično se sprovode po završetku istraživanja o usklađenosti podzakonskih akata sa zakonom i po predavljanju pred članovima radne grupe. Do tada, članovi radne grupe već su identifikovali problematične aspekte zakona kao i eventualne praznine u podzakonskim aktima. Posete institucijama odgovornim za primenu zakona, drugim relevantnim institucijama, konkretnim zajednicama ili regionima omogućavaju poslanicima da izbliza proprate uticaj zakona i da identifikuju eventualne poteškoće tokom primene.

Članovi odbora koriste posete na terenu kako bi porazgovarali oko izazova sa kojima se suočavaju odgovorne institucije tokom primene zakona, ali istovremeno i kako bi zatražili objašnjenja u vezi sa podzakonskim aktima, posebno u slučajevima kada postoje neusklađenosti sa osnovnim zakonom. Takođe, kako bi se bolje shvatila situacija na terenu, članovi odbora sreću se i sa određenim zajednicama, interesnim grupama i običnim građanima. Na primer, sastanci sa zvaničnicima Ministarstva zdravlja, zaposlenima u zdravstvenom sektoru, radničkim sindikatima, određenim organizacijama građanskog društva ili i sa pacijentima, predstavljaju neke od sastanaka organizovanih tokom nadzora primene Zakona o zdravlju. Uopšteno gledano, poslanici smatraju posete na terenu veoma korisnim pošto omogućuju direktan kontakt sa građanima i sakupljanje informacija iz prve ruke u vezi sa poteškoćama u primeni zakona.

Pred organizovanje poseta na terenu, veoma je važno da se radna grupa obavesti o pojedinostima od strane zvaničnika koji podržavaju rad odbora. Svi relevantni materijali treba da se stave na raspolaganje

poslanicama najmanje tri dana pre posete. Zvaničnici odbora odgovorni su i za koordinaciju sastanaka i druge logističke aspekte. Tokom poseta na terenu, zvaničnici treba uvek da vode beleške, i kada je moguće i da snimaju diskusiju i da nakon toga pripreme zapisnike. Zvaničnici treba da pripreme i saopštenje za štampu, i, kada je moguće, da obezbede i medijsko izveštavanje o studijskoj poseti.

d) Izveštavanje od strane ministra ili odgovornog zvaničnika Odboru

Na osnovu akcionog plana, radna grupa za nadzor primene zakona, može pozvati ministra ili odgovornog zvaničnika da podnese izveštaj u pismenoj i usmenoj formi na jednom od sastanaka skupštinskog odbora o nivou primene relevantnog zakona. Radna grupa može odlučiti o listi pitanja koja treba da se postave ministru ili odgovornom zvaničniku tokom njegovog izveštavanja.

Nakon donošenja odluke o tome da se ministar ili odgovoran zvaničnik pozove da podnese izveštaj pred odborom, predsedavajući radne grupe u koordinaciji sa predsednikom odbora, saziva redovni sastanak odbora. Koordinator sa ostalim osobljem vrši sve neophodne pripreme za održavanje sastanka. Takođe, koordinator obaveštava zvanično ministra ili odgovornog zvaničnika o sastanku najmanje sedam dana pre sastanka. Pozvani treba da se obaveste od strane zvaničnika odbora detaljno o svrsi održavanja sastanka i o svim drugim pojedinostima o sastanku. Takođe, on obaveštava i jedinicu za odnose sa javnošću i medije kako bi propratili sastanak i kako bi obavestili zainteresovane medije.

Sastanak vodi predsednik odbora, međutim može ga voditi i predsedavajući radne grupe uz dozvolu predsednika. Predsednik ili predsedavajući radne grupe treba da raspolaže vremenom i da poštuje dnevni red. Članovi odbora postavljaju pitanja jedno po jedno, dok ministar ili odgovorni zvaničnik treba da odgovore na svako postavljeno pitanje. Takođe, ministar ili odgovoran zvaničnik treba da podnese u pismenoj formi prethodni izveštaj o nivou primene zakona. Međutim, od istog se može zahtevati da dopuni izveštaj pitanjima koja proizađu sa sastanka i da ga podnese u roku predviđenom od strane odbora. Koordinator odbora treba da osigura da njemu podređeni službenici vode beleške (zapisnik) i da snimaju sastanak. Sve ovo nakon toga će poslužiti radnoj grupi kao informacije ili podaci koji će biti upotrebljeni pri izradi konačnog izveštaja.

e) *Organizovanje nadzorne rasprave*

Sa ciljem sakupljanje informacija o nivou primene zakona, radna grupa može organizovati raspravu nadzornog karaktera. Na ovaj način radna grupa ima za cilj da okupi za jednim stolom sve aktere od ključnog značaja za primenu zakona, od kojih očekuje da dobije informacije i dodatne podatke o primeni zakona u praksi. Takođe, putem ovih rasprava, svim zainteresovanim stranama pruža se mogućnost da predstave svoje argumente za primenu ili neprimenjivanje zakona u praksi. Obično, na nadzorne rasprave se pozivaju predstavnici odnosnih ministarstava (odgovornih za primenu zakona), predstavnici javnih i privatnih institucija, organizacije građanskog društva, interesne grupe, stručnjaci itd.

Radna grupa ovlašćuje koordinatora da počne sa pripremama za organizovanje nadzorne rasprave. Koordinator u konsultaciji sa radnom grupom priprema listu zvanica na raspravu. Odabir zvanica vrši se na osnovu odgovornosti koju snose za primenu zakona i onih stranaka za koje se smatra da mogu doprineti svojim iskustvom ili ekspertizom, kao što su: specijalizovani instituti, pojedinačni stručnjaci, stručne konsultantske kompanije itd.

Nakon pripreme liste zvanica, koordinator savetuje pomoćne službenike da pripreme i da raspodele pozivnice na osnovu date liste. Pozivnice treba da se raspodele najmanje sedam dana pre održavanja rasprave. Pozivnice se mogu raspodeliti i putem elektronske pošte svima onima čije elektronske adrese su u posedu odbora. Tokom pripreme pozivnica treba navesti jedan paragraf kojim se od zvanica zahteva da podnesu dokaze, primedbe ili svoje preporuke u pismenoj formi u odboru. Zvaničnici treba da pripreme i saopštenje za štampu, i kada je moguće, da obezbede i medijsko izveštavanje sa nadzornih rasprava.

Najmanje jedan dan pre dana održavanja rasprave, koordinator treba da pripremi scenarijo za predsedavajućeg radne grupe, koji će pomoći da se upravlja diskusijama i vremenom. Koordinator takođe u konsultaciji sa radnom grupom treba da pripremi listu sa pitanjima, koja će biti postavljena učesnicima na raspravi. U tehničkom aspektu, pomoćno osoblje odbora priprema liste potpisa, obeležava imena učesnika i priprema sve neophodne materijale za sastanak. Pomoćno osoblje treba da osigura da sala i oprema za razglas i snimanje (transkribovanje) budu u redu, treba da pošalje listu zvanica obezbeđenju na ulazu kako bi se olakšao i usmerio ulazak učesnika. Osim radne grupe, na raspravi mogu učestvovati i drugi poslanici.

Raspravu vodi predsedavajući radne grupe. Na početku, predsedavajući proglašava otvorenim sastanak i govori o svrsi rasprave i o rezultatima koje očekuje od ove rasprave. Nakon toga, pruža mogućnost učesnicima da predstave svoje argumente za pitanje o kome se

diskutuje. Predsedavajući obaveštava učesnike da je vreme za diskusiju ograničeno na do 10 minuta i zahteva od njih da ispoštuju ovo pravilo. Običnom nakon diskusija slede konkretna pitanja koja se postavljaju od strane članova odbora. Predsedavajući treba da zahteva od učesnika da ukoliko imaju prezentacije ili svoja izlaganja u pismenoj formi, da ih podnesu pomoćnom osoblju odbora.

Po završetku rasprave, pomoćno osoblje sakuplja materijale podnete u pismenoj formi od strane učesnika. Transkript rasprave i materijali učesnika obrađeni od strane pomoćnog osoblja pomažu radnoj grupi u daljim fazama procesa.

h) Priprema izveštaja sa preporukama

Radna grupa podržana od strane osoblja obrađuje sve sakupljene informacije o realizovanim aktivnostima, koji se nakon toga odabiraju i klasifikuju kako bi bili uključeni u konačan izveštaj. Na početku, koordinator ili bilo koji od zvaničnika odbora piše prvi nacrt izveštaja imajući u vidu informacije koje su izvedene do te faze. Nakon toga, radna grupa okuplja se na sastancima na kojima se diskutuje o nacrtu u detalje. Nacrt se dopunjuje i obrađuje do završne faze kada se i izglasava od strane radne grupe. Nakon usvajanja nacrta izveštaja, radna grupa ovlašćuje koordinatora da izvrši redakciju teksta i da ga pripremi za razmatranje na redovnom sastanku odbora.

Sadržaj izveštaja o nadzoru zakona trebalo bi da sadrži sledeće elemente:

- Uvod
- Svrha nadzora zakona
- Opis aktivnosti radne grupe
- Opis problema identifikovanih u primeni zakona
- Preporuke za organe koji primenjuju zakon
- Dodatak sa priloženim materijalima

i) Razmatranje izveštaja sa preporukama u Odboru

Izveštaj izrađen od strane radne grupe treba da se razmotri i usvoji od strane Odbora na jednom od njegovih redovnih sastanaka. Bez saglasnosti Odbora, dokumenat se ne može nazivati izveštajem već samo nacrtom izveštaja. Predsedavajući radne grupe zahteva od predsednika odbora da na jednom od sastanaka odbora stavi kao tačku dnevnog reda razmatranje izveštaja sa preporukama o nadzoru primene zakona.

² Uzor izveštaja o nadzoru možete naći na kraju priručnika, u delu sa dodacima.

Tokom razmatranja izveštaja na sastanku odbora, članovi imaju pravo da diskutuju i da predlažu izmene i dopune na izveštaj. Svi predlozi koje daju članovi odbora, posebno oni koji nisu bili deo radne grupe, treba da budu dobro argumentovani kako bi se uzeli u obzir od strane odbora. Na kraju svi predlozi za izmenu i dopunu izveštaja treba da se glasaju jedan po jedan na osnovu većine glasova. I na kraju, izveštaj treba da se izglasa u celosti. Nakon procesa izglasavanja sa većinom glasova prisutnih članova, ocenjuje se da je izveštaj sa preporukama usvojen. Pomoćno osoblje odbora ovlašćeno je da uključi u konačan tekst sve usvojene predloge i da pripremi izveštaj za dalje procesuiranje. Ovom prilikom, odbor daje preporuke da se izveštaj prosledi Predsedništvu Skupštine, uz preporuku da ovaj izveštaj bude stavljen na razmatranje i usvajanje na jednoj od plenarnih sednica Skupštine.

j) Razmatranje izveštaja sa preporukama na plenarnoj sednici

Predsedništvo Skupštine razmatra preporuke odbora i stavlja na dnevni red za razmatranje na plenarnoj sednici izveštaj sa preporukama o nadzoru primene zakona. Razmatranju izveštaja o nadzoru primene zakona na plenarnoj sednici treba da prisustvuje i ministar odgovoran za primenu zakona. U ime odbora, izveštaj sa preporukama predstavlja predsednik odbora ili predsedavajući radne grupe. Nakon predstavljanja izveštaja, reč uzimaju šefovi poslaničkih grupa koji odražavaju stavove njihovih grupa o izveštaju. Nakon toga, reč mogu dobiti i drugi poslanici koji žele da doprinesu procesu. Na kraju diskusija, izveštaj sa preporukama podnosi se na glasanje i sa svim primedbama i preporukama usvaja se sa većinom glasova. Usvajanje od strane Skupštine izveštaja sa preporukama o nadzoru primene zakona predstavlja obavezu za Vladu odnosno za relevantna ministarstva da u roku propisanom od strane Skupštine primene preporuke i da podnesu izveštaj Skupštini u vezi sa njihovom primenom.

k) Praćenje primene preporuka

Poslednja faza procesa nadzora primene zakona obuhvata izveštavanje u odboru od strane ministra ili zvaničnika odgovornog za primenu preporuka usvojenih na plenarnoj sednici. Po isteku vremenskog roka za primenu preporuka, utvrđenog od strane Skupština, odgovorni odbor poziva ministra ili odgovornog zvaničnika da podnese izveštaj u odboru u vezi sa primenom preporuka usvojenih na plenarnoj sednici.

Odbor zahteva od ministra informacije i argumente o tome da li su sprovedene preporuke. U slučaju da nisu primenjene, onda odbor ponovo zahteva od ministra da u što kraćem roku primeni date preporuke. Takođe, odbor ističe kao pitanje i na plenarnoj sednici neprimenjivanje

preporuka od strane ministarstva. Ovakav vid izveštavanja već je počeo da se primenjuje u Skupštini Kosova. Ovo je jedan od dobrih načina putem koje odbor može da ispuni svoj cilj vršenja nadzorne funkcije.

6. Nadzor budžeta

Pravo ovlašćivanja ubiranja prihoda i potrošnje javnog novca predstavlja jednu od najznačajnijih ovlašćenja Skupštine. Istovremeno, Skupština ima centralnu ulogu u nadzoru načina potrošnje javnog novca. Efikasan nadzor izvršenja budžeta pomaže u poboljšavanju praksi raspolaganja državnim budžetom, smanjenju razlika između novca na raspolaganju i potrošenog novca i što je najvažnije za našu zemlju, sprečava korupciju. Takođe, nadzor budžeta pomaže Skupštini da bolje shvati budžetske potrebe određenih sektora i da kazni nedodeljivanjem budžeta budžetske organizacije koje ne troše budžet na adekvatan način koji im je dodeljen u prethodnoj godini (imaju budžetski suficit ili ne planiraju budžet na dobar način).

6.1. *Zakon o budžetu Republike Kosovo*

Zakon o budžetu Republike Kosovo jeste jedan od najznačajnijih zakona koji se usvaja od strane Skupštine Kosova. Ovo pravo Skupština zasniva na članu 65, stav 5 Ustava Republike Kosovo u skladu sa kojim "Skupština Republike Kosovo usvaja budžet Republike Kosovo." U skladu sa Zakonom br. 03/L-048 o upravljanju javnim finansijama i odgovornostima, Vlada je obavezna da najkasnije do 31. oktobra svake fiskalne godine podnese Skupštini na usvajanje predlog budžeta Kosova i predlog zakona o budžetskim izdvajanjima.³ Zakon o budžetskim izdvajanjima usvaja se od strane Skupštine i istim se budžetske organizacije ovlašćuju da troše ili vrše prenos javnih finansijskih sredstava, do utvrđenih ograničenja i u utvrđene svrhe, tokom fiskalne godine.⁴

Osim prava na usvajanje Zakona o budžetu Republike Kosovo, Skupština ima pravo i da:

- ovlasti produžavanje vremena primenjivosti Zakona o budžetskim izdvajanjima iz prošle fiskalne godine, u okolnostima predviđenim članom 24 Zakona br. 03/L-048 o upravljanju javnim finansijama i odgovornostima;
- odobri prenos budžetskih sredstava većih od 25% izdvojenog budžeta za datu kategoriju⁵;
- usvoji izmene i dopune na Zakon o budžetu, ukoliko su troškovi ili prihodi u Budžetu Kosova niži ili veći od onih predviđenih zakonom;⁶

³ Član 22 stav 1 Zakona br. 03/L-048 o upravljanju javnim finansijama i odgovornostima.

⁴ Član 1 stav 1 Zakona br. 03/L-048 o upravljanju javnim finansijama i odgovornostima.

⁵ Član 30.4 Zakona br. 03/L-048 i član 8 Zakona br.03/L-221.

⁶ Član 25 Zakona br.03/L-048 i član 8 Zakona br. 03/L-221 o izmeni i dopuni Zakona br.03/L-048 o upravljanju javnim finansijama i odgovornostima.

- usvoji Srednjeročni okvir rashoda, koji se priprema od strane Vlade i podnosi Skupštini najkasnije do 30. aprila svake kalendarske godine;⁷

Odbor za budžet i finansije (OBF) predstavlja skupštinski odbor koji je odgovoran za razmatranje i izmenu predloga zakona o budžetu. OBF predstavlja stalni odbor Skupštine Kosova. Odbor, u okviru svog delokruga i odgovornosti, razmatra sva pitanja, koja se odnose na budžet i finansije na Kosovu.⁸ Pri vršenju svojih funkcija, Odbor saraduje sa ministarstvom iz odnosnog resora i sa svim drugim ministarstvima, od kojih može zahtevati konkretne podatke, uključujući i direktne izveštaje ministara ili drugih odgovornih lica, kada se isto zahteva od strane Odbora.⁹

Osim Odbora za budžet i finansije, i drugi stalni i funkcionalni odbori mogu organizovati budžetske rasprave u cilju razmatranja nacrt budžeta ministarstava koje pokrivaju ili nezavisnih institucija. Angažovanje drugih skupštinskih odbora, osim onog za budžet i finansije, neophodno je pri razmatranju budžeta nezavisnih institucija. Skupština Kosova, kao osnivač nezavisnih institucija, ima pravo da vrši razmatranje, izmenu i usvajanje budžeta ovih institucija. Tokom procesa izrade budžeta za jednu nezavisnu agenciju sa utvrđenim prihodima, niti ministar ni Vlada nisu ovlašćeni da izmene predlog budžeta ili zahtev za izdvajanje budžetskih sredstava od strane jedne nezavisne agencije. Ministar i Vlada treba da obezbede da svi predlozi budžeta nezavisnih institucija i zahtev za dodelu budžeta, budu uključeni, bez ikakvih izmena, u nacrt budžeta Kosova i u nacrt budžeta za budžetska izdvajanja, i da se podnesu Skupštini.¹⁰

Stoga, najispravniji način razmatranja budžeta nezavisnih institucija, ne rizikujući samostalnost ovih institucija, jeste razmatranje nacrt budžeta u okviru stalnih odbora. Nakon budžetskih rasprava, skupštinski odbori šalju svoje preporuke OBF-u. Skupštinski odbori i Skupština uopšteno nemaju odgovornost niti pravo učešća u planiranju budžeta. Ovo pravo i odgovornost pada na izvršnu vlast. Međutim, Skupština i odbori mogu odigrati veliku ulogu u izdvajanju budžetskih sredstava, u trenutku kada Vlada podnese predlog zakona o budžetu Skupštini. Kako bi proces razmatranja i izmene budžeta bio efikasniji, skupštinski odbori treba da zahtevaju prethodna istraživanja i analize o sadržaju i uticaju koji može imati nacrt budžeta za narednu fiskalnu godinu. Istraživanja i analize mogu se usredsrediti na:

⁷ Član 19 Zakona br.03/L-048 i član Zakona br.03/L-221.

⁸ Za delokrug odbora, pogledajte Dodatak I Poslovnika o radu Skupštine Kosova.

⁹ Poslovnik o radu Skupštine Kosova: Dodatak br. 2 – Delokrug i odgovornosti skupštinskih odbora. 29. april 2010.

¹⁰ Član 66 Zakona br. 03/L-048.

- **sektorske analize** koje mogu pomoći skupštinskim odborima da shvate da li je predloženi budžet u skladu sa proglašenim nacionalnim prioritetima, kao što mogu biti evropske integracije. Analizirajući troškove po sektorima, parlamentarci mogu bolje shvatiti kojim sektorima je data veća prednost, kao što su: prosveta, zdravstvo, odbrana, infrastruktura itd.
- **geografske analize** koje pomažu odborima da bolje shvate geografsku rasprostranjenost investicija, da li im je data ista prednost kada govorimo o investicijama svih opština na Kosovu u srazmeri sa brojem stanovnika, teritorijom i hitnim potrebama za vladinim subvencijama;
- **analize o efektu budžeta na određene grupe u društvu**, ili kako će izdvajanje budžetskih sredstava uticati na porodice u teškim socijalnim uslovima, penzionere, manjinske zajednice, stanovnike udaljenih planinskih područja itd.

Sve ovo pomaže skupštinskim odborima da shvate opšti sadržaj nacrt budžeta, da donesu odluke o izmeni i dopuni i da na efikasniji način prate primenu budžeta tokom godine. Pri predlaganju izmena na nacrt budžeta jedne institucije, zvaničnici odbora treba da obrate pažnju da izrade jasne odredbe koje predviđaju izmene. Takođe, zvaničnici treba da se pobrinu da izmene u budžetskim stavkama, budu odražene i u ukupnom budžetu date institucije. Osim toga, predložene izmene u budžetskim stavkama treba da budu propraćene i obrazloženjem odbora. Obrazloženje za predlaganje promena u budžetu daje se od strane poslanika u sastavu odbora, dok se tehnički pripremaju od strane pomoćnih službenika. Važno je istaći da zvaničnici odbora treba da obrate pažnju da prilikom diskusije o predlogu budžeta jedne agencije, budu pozvani i zvaničnici odnosne institucije, Ministarstva finansija i jedan pomoćni službenik Odbora za budžet i finansije.

6.2. Izveštavanje od strane budžetskih organizacija u Skupštini

Nakon usvajanja preraspodele budžetskih sredstava od strane Skupštine, Ustav Kosova, Zakon o budžetu, Zakon o upravljanju javnim finansijama i odgovornostima i zakoni kojima se osnivaju nezavisne institucije, obavezuju izvršne i nezavisne institucije da podnose izveštaje na redovnoj tromesečnoj i godišnjoj osnovi o budžetskim troškovima i prihodima.

Zakon o budžetu za svaku fiskalnu godinu predviđa i redovno izveštavanje o budžetskim troškovima i prihodima pred Skupštinom i odborima. Na primer, Zakon o budžetu Kosova za 2012. godinu predviđa da: “u svakom trenutku kada je zahtevano od strane Skupštine, ministar, u ime Vlade, predstavlja pred Skupštinom sveobuhvatan izveštaj koji

pruža pojedinosti i istanje izdvojenih budžetskih sredstava odobrenih za 2012. godinu, kao i sve posledične transfere i druge promene, i izdvojena budžetska sredstva za fiskalnu godinu 2012”.¹¹

Zakon o budžetu za svaku fiskalnu godinu predviđa i redovno izveštavanje o budžetskim troškovima i prihodima pred Skupštinom i odborima. Na primer, Zakon o budžetu Kosova za 2012. godinu predviđa da: “u svakom trenutku kada je zahtevano od strane Skupštine, ministar, u ime Vlade, predstavlja pred Skupštinom sveobuhvatan izveštaj koji pruža pojedinosti i istanje izdvojenih budžetskih sredstava odobrenih za 2012. godinu, kao i sve posledične transfere i druge promene, i izdvojena budžetska sredstva za fiskalnu godinu 2012”.

Vlada je obavezna da podnese Skupštini izveštaj o svakoj budžetskoj organizaciji u roku od trideset dana od podnošenja ovog izveštaja Vladi od strane odnosnih budžetskih organizacija.¹² Ministar priprema a Vlada razmatra tromesečne izveštaje koji pokrivaju fiskalnu godinu za svako završeno tromesečje u godini. Ovakvi izveštaji biće podneti Skupštini u roku od 30 dana od završetka svakog tromesečja i biće objavljeni od strane ministra.¹³ Najkasnije do 31. marta svake kalendarske godine, ministar priprema i podnosi Vladi, na usvajanje i podnošenje Skupštini, konačan izveštaj koji rezimira budžet za prošlu fiskalnu godinu i dve prethodne fiskalne godine.¹⁴

Takođe, i glavni revizor priprema i podnosi Skupštini izveštaj o finansijskim izveštajima budžetskih organizacija i javnih preduzeća za prošlu fiskalnu godinu. Ovaj izveštaj predstavlja mišljenja glavnog revizora o tome da li finansijski izveštaji ovih budžetskih organizacija pružaju istinski i tačan pregled finansija ovih budžetskih organizacija i javnih preduzeća.¹⁵

I generalni direktor Trezora dužan je da na godišnjoj osnovi, podnese Skupštini godišnji izveštaj o svim pitanjima u vezi sa delatnošću Trezora kao i o primeni pravila KMF-a i Konsolidovanog budžeta Kosova. Ovaj izveštaj treba da sadrži jednu odredbu (i) u kojoj se opisuju glavni problemu u radu Trezora, primena Pravila KMF-a i Budžeta Kosova, i (ii) u kojoj generalni direktor daje preporuke za moguća rešenja ovih problema.¹⁶ U dodatku 7 opisani su u tabelarnom prikazu vremenski rokovi za podnošenje budžeta, obaveze vlade i angažovanje Skupštine u ovom procesu.

¹¹ Član 3 stav 3 Zakona br. 04/L-079 o budžetu Republike Kosovo za 2012. Godinu.

¹² Član 44. Zakona br.03/L-048.

¹³ Član 45.1 Zakona br. 03/L-048.

¹⁴ Pogledajte član 45.1 Zakona br. 03/L-048 o tome šta treba da obuhvati izveštaj Vlade o godišnjim budžetskim troškovima.

¹⁵ Ibid, član 47.1.

¹⁶ Ibid, član 4.9.

6.3. Nadzor primene budžeta od strane skupštinskih odbora

Skupština i odbori imaju pravo razmatranja i usvajanja državnog budžeta. Takođe Skupština, putem zakona na snazi, obavezuje Vladu i budžetske organizacije pojedinačno, da podnose izveštaje na redovnoj osnovi o budžetskim troškovima i prihodima. Nakon konačnog usvajanja budžeta, skupštinski odbori treba da nadgledaju primenljivost budžeta, imajući u vidu izveštaje na svaka tri, šest, devet meseci i konačan godišnji izveštaj o budžetu. Praćenje upravljanja budžetom pomaže odboru da tokom razmatranja narednog godišnjeg budžeta, bude spremniji oko budžetskih potreba date institucije. Tokom praćenja primenljivosti budžeta, skupštinski odbor treba da ima u vidu sledeće aspekte:

- Da li je postignut plan godišnjih budžetskih prihoda? Ukoliko nije, koje su prepreke za nerealizaciju predviđenih budžetskih prihoda?
- Kako je potrošen budžet prema kategorijama, kao što su: kategorija plata, roba i usluge, kapitalne investicije?
- Da li se budžet troši jednoobrazno tokom cele godine, ili postoje vremenski periodi kada se budžet troši više nego u drugim periodima (kao što je potrošnja u kategoriji kapitalnih investicija)?
- Da li je dovoljan izdvojeni budžet li se zahteva dodatni budžet za naredne godine?
- U slučaju budžetskih višaka, isto se dešava kao posledica nesposobnosti institucije da upravlja svojim budžetom ili institucija može funkcionisati sa manjim godišnjim budžetom?
- Koji su glavni nalazi do kojih se došlo u izveštaju glavnog revizora i šta kažu izveštaji Odbora za nadzor javnih finansija za datu instituciju?

Ovaj vid nadzora budžeta, utiče direktno na povećavanje učinka institucija u boljem upravljanju budžetom, i izbegava praksu zloupotrebe budžeta i korumpiranih slučajeva..

a. Odbor za nadzor javnih finansija

Većina demokratskih zemalja uspostavila je posebne skupštinske odbore za nadgledanje integriteta, ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti upravljanja finansijama od strane Vlade, razmatranjem finansijskih dokumenata i preispitivanjem izveštaja kancelarije glavnog revizora. Ovakav primer propratila je i Skupština Kosova, kada je 2009. godine obrazovala Odbor za nadzor javnih finansija. Odbor za nadzor javnih finansija (ONJF) uglavnom ima nadzornu ulogu. Odbor gradi neophodne administrativne kapacitete za obavljanje svoje nadzorne uloge. Odbor ima pravo da poziva na rasprave za nadzor zvaničnike institucija, čiji su finansijski izveštaji revidirani, i da poziva na

odgovornost u pogledu nalaza do kojih su došli revizori. U zavisnosti od izveštaja revizora, Odbor može izaći sa preporukama o preduzimanju mera prema zvaničnicima koji nisu primenili budžet na odgovarajući način, kao što je predviđeno Zakonom o budžetu i drugim zakonima o javnim finansijama. Odbor može saradivati i sa drugim skupštinskim odborima, kada odbori preduzimaju inicijative za nadgledanje primene budžeta od strane ministarstava, javnih preduzeća, nezavisnih agencija ili regulatora.

b. Nadgledanje budžeta od strane drugih odbora

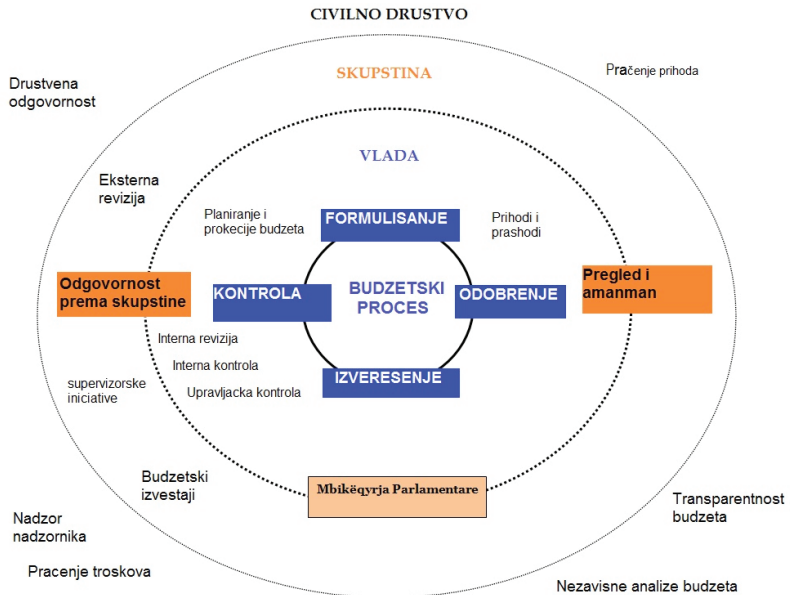
Skupštinsko nadgledanje primene budžeta pomaže u povećavanju transparentnosti o načinu potrošnje javnog novca; pomaže u povećavanju kontrole i smanjenju loših praksi upravljanja novcem i slučajevima korupcije. Iz ovog razloga, odbori treba da obave svoju ustavnu ulogu u nadgledanju primenjivosti budžeta. Shodno tome, skupštinski odbori, osim nadgledanja programa, zakona i politika koje institucije primenjuju, nadgledaju i kako se primenjuje budžet date institucije i koliko je budžet povezan sa prioritetima i strategijama date institucije.

Budžetski proces prilično je složen i nemoguće je da svi odbori zaposle svoje stručno osoblje koje dobro poznaje budžetski proces i koji bi bili odgovorni da pomognu odboru u nadzoru primenjivosti budžeta jedne konkretne institucije. U odsustvu ovoga, skupštinski odbori, tokom svog rada u sferi nadzora, koriste ekspertizu i podršku Odbora za budžet i finansije, Odbora za nadzor javnih finansija, Direkcije za skupštinska istraživanja, organizacija građanskog društva i nezavisnih stručnjaka.

Osim redovnih oblika izveštavanja od strane institucija, skupštinski odbori, tokom procesa nadgledanja primenjivosti budžeta mogu zahtevati i dodatne informacije. Ove dodatne informacije mogu obuhvatati:

- ukupan broj zaposlenih i nivo plate za svakog zaposlenog;
- troškove reprezentacije i detaljnije informacije o tome ko ima kolike troškove za reprezentaciju, na kakvim sastancima i racionalnost ovih troškova;
- detaljne informacije o troškovima komunikacije, broju kupljenih telefona i troškovima komunikacije za mobilne i fiksne telefone;
- broj službenih vozila, pravila njihovog korišćenja, pređeni kilometri, potrošeno gorivo, pojedinci u okviru institucija koji su koristili ova prava i njihova racionalnost;
- troškovi za posete van zemlje, racionalnost poseta, broj učesnika u ovim posetama itd.

Institucije su dužne da odgovore skupštinskim odborima tačno i blagovremeno na njihove zahteve za dobijanje dodatnih informacija o načinu potrošnje budžeta. Prilog u nastavku predstavlja ciklus izrade i nadzora budžeta, među trima akterima i na tri različita nivoa kontrole i nadzora.

6.4. Nadzor primene strategija Vlade

Nakon zakona i podzakonskih akata, i strateška dokumenta i akcioni planovi igraju značajnu ulogu u delokrugu institucija. Vlada Kosova usvojila je na desetine strategija i akcionih planova. Većina strategija i akcionih planova usvojena je odlukama Vlade Kosova. Ali, u slučajevima predviđenim zakonima na snazi, za jedan broj strategija potrebno je i usvajanje od strane Skupštine pre njihovog stupanja na snagu.

Strateška dokumenta predviđaju razvojne ciljeve koje jedna institucija treba da postigne u utvrđenom vremenskom periodu. Akcioni planovi služe za konkretizaciju ciljeva i predviđanje koraka, detaljnih vremenskih rokova, odgovornih institucija za primenu i trošak svake radnje.

Iako Skupština ne odlučuje o najvećem delu sadržaja strategija i akcionih planova, one sadrže značajne informacije i ciljeve, čije praćenje povećava pritisak nad institucijama da ih primene. Drugi razlog zašto odbori nadgledaju primenjivost strategija i akcionih planova jesu javna finansijska sredstva, koja se dodeljuju za ispunjavanje aktivnosti predviđenih akcionim planom.

Na početku godine, članovi odbora u koordinaciji sa pomoćnim osobljem, identifikuju strategije, čija će primena biti praćena tokom godine. Ovom prilikom, odbor treba da da prednost ranije usvojenim strategijama čija primenljivost obuhvata duge vremenske periode. Osoblje odbora, treba da pripremi plan za nadzor, koji obuhvata razmatranje svih relevantnih dokumenata, poseta na terenu, rasprava sa odgovornim vladinim zvaničnicima za primenu strategije kao i sastanke sa građanima i organizacijama građanskog društva. Tokom nadzora primenljivosti strategija, odbor treba da se usredsredi na sledeća pitanja:

- Da li su postignuti ciljevi predviđeni strategijom?
- Da li su obezbeđena neophodna finansijska sredstva za primenu strategije? Ukoliko nisu, kako Vlada planira da obezbedi finansijska sredstva?
- Učinak institucija odgovornih za primenu akcionog plana i postizanje strateških ciljeva?
- Koji su kapaciteti, poteškoće i uspesi ovih institucija?

U zavisnosti od konačnog rezultata nadzora, izveštaj o praćenju odbora može sadržati preporuke koje predlažu Vladi Kosova da preispita strategiju u konkretnim tačkama. Iako strategije predstavljaju dokument pod nadležnošću izvršne vlasti, Skupština treba da se pobrine za njihovu primenu, pošto primena ovih strategija zahteva budžetska sredstva o kojima odlučuje Skupštine. U dodatku 6 ovog priručnika, možete naći listu svih strategija na snazi, sa datumom njihovog usvajanja u Vladi, datumom usvajanja u Skupštini, da li je data strategija poslata Skupštini na usvajanje, instituciju koja je primenjuje i odgovorni funkcionalni odbor, za nadzor primene strategije i akcionog plana.

6.5. Uloga Skupštine u odgovoru na izazove identifikovane u Izveštaju o napretku za Kosovo

Odbor za evropske integracije predstavlja stalni odbor. Odbor ima prevashodno ulogu nadgledanja procesa evropskih integracija i usklađenosti zakona i domaćih politika sa zajedničkim evropskim zakonodavstvom. Odbor prati primenu Akcionog plana za evropsko partnerstvo (APEP). APEP predstavlja strateški dokument Vlade Kosova koji se usvaja svake godine od 2008. Svrha APEP-a jeste odgovor na izazove identifikovane u Izveštaju o napretku Evropske komisije za Kosovo. Organ koji koordinira i nadgleda APEP na nivou vlade jeste Ministarstvo za evropske integracije (MEI). Odbor za evropske integracije, u koordinaciji sa drugim funkcionalnim odborima, nadgleda na redovnoj osnovi primenljivost APEP-a.

Takođe, Odbor svake godine, izrađuje i nadgleda primenljivost Akcionog plana Skupštine Kosova za evropske integracije. Nakon objavljivanja

godišnjeg izveštaja Evropske komisije o napretku ostvarenom na Kosovu i izazovima koji preostaju da se reše, KIE pokreće postupak izrade akcionog plana Skupštine za rešavanje izazova koji se pominju u Izveštaju o napretku za Kosovo.

Akcioni plan Skupštine u sferi evropskih integracija sadrži:

- izazove pomenute u Izveštaju o napretku za Kosovo;
- odgovorne izvršne institucije za suočavanje sa ovim izazovima;
- odgovorne skupštinske odbore koji preuzimaju na sebe obavezu da pozovu na rasprave za nadzor zvaničnike institucija u cilju izveštavanja u vezi sa napretkom koji je ostvaren u primeni izazova identifikovanih u izveštaju o napretku;
- vremenske rokove kada odbori pozivaju izvršne zvaničnike da se pojave na sastancima odbora u cilju izveštavanja;
- vremenske rokove kada Odbor za evropske integracije, nakon što sakupi izveštaje o nadzoru i od drugih odbora, podnosi redovan tromesečni izveštaj Skupštini o primenjivosti Akcionog plana za integracije.

Nakon identifikovanja izazova i odgovornih skupštinskih odbora, odbori uključuju aktivnosti predviđene Akcionim planom Skupštine za integracije u svoje godišnje planove rada. Odbori u skladu sa predviđenim vremenskim rokovima, pozivaju vladine zvaničnike da ih izveste o svom radu. Pozivi za izlazak pred odbor sadrže i probleme (izazove) u pogledu napretka u primeni o kojima izveštaj podnosi nosilac izvršne institucije. Na ovakvim sastancima za nadzor, u cilju obezbeđivanja nezavisnog izveštavanja, mogu se pozivati i predstavnici organizacija građanskog društva i nezavisni stručnjaci.

Nakon sakupljanja dokaza i izveštaja, svaki funkcionalni odbor izrađuje izveštaj koji podnosi OEI, a OEI nakon sakupljanja izveštaja od strane svih odbora, podnosi tromesečni izveštaj pred Skupštinom o primenjivosti Akcionog plana Skupštine na polju evropskih integracija.

7. Nadzor nezavisnih institucija

Nezavisne institucije predstavljaju institucije osnovane od strane Skupštine Kosova, putem zakona koji istovremeno utvrđuju njihov delokrug. Zovu se nezavisne pošto su ove institucije za svoju delatnost odgovorne samo Skupštini Kosova. Ustav Republike Kosovo predviđa postojanje najmanje pet nezavisnih institucija:

1. ombudsman;
2. glavni revizor;
3. Centralna izborna komisija;
4. Centralna banka;
5. Nezavisna komisija za medije.

Skupština Kosova ima pravo osnivanja nezavisnih institucija, osim onih predviđenih Ustavom, koje mogu predstavljati nezavisne agencije ili regulatorne kancelarije. Ustav Republike Kosovo, definiše nezavisne agencije kao institucije obrazovane od strane Skupštine, na osnovu odnosnih zakona, koji uređuju njihovo osnivanje, funkcionisanje i nadležnosti. Nezavisne agencije obavljaju svoje funkcije na nezavisan način od strane svakog organa ili drugog organa u Republici Kosovo. Nezavisne agencije imaju svoj budžet, kojim se upravlja ne nezavisan način, u skladu sa zakonom. Svaki organ, institucija ili drugi organ upravljanja, koji obavlja legitimnu vlast u Republici Kosovo, dužan je da saraduje i da odgovori na zahteve nezavisnih agencija tokom obavljanja svojih zakonskih ovlašćenja, u skladu sa zakonom.¹⁷ Nezavisne regulatorne kancelarije jesu institucije koje postavljaju pravila za različite oblasti tržišta, kao što su energija, telekomunikacije, transport itd.

U dosadašnjoj praksi, Skupština se suočavala sa puno izazova kada govorimo o odnosima sa nezavisnim institucijama. Neki od ovih izazova obuhvataju: nejasnu pravnu osnovu za izveštavanje i snošenje odgovornosti, nekoordinacija između Vlade i Skupštine u cilju blagovremenog izbora članova odbora, kao i neutvrđivanje načina pozivanja na odgovornost članova odbora. Iako su nezavisne institucije odgovorne samo Skupštini Kosova, Vlada Kosova vrši odabir kandidata za članove odbora ovih institucija, dok Skupština vrši odabir iz reda kandidata predloženih od strane Vlade.

U većini slučajeva, ovakva praksa odabira članova odbora stvorila je mnogobrojne polemike, pošto su se poslanici političkih stranaka zastupljenih u Skupštini požalili da treba da se izvrši odabir između političkih kandidata sa jedne strane kao i ne kvalifikovanih kandidata, sa druge strane. Međutim, najveći izazov do sada bilo je odsustvo efikasnog nadzora rada nezavisnih institucija od strane Skupštine.

¹⁷ Ustav Republike Kosovo, član 145.

7.1. *Odgovornost Skupštine u odnosu sa nezavisnim institucijama*

Kao osnivač nezavisnih institucija (agencija i regulatornih kancelarija), Skupština Kosova ima odgovornost da ovim institucijama obezbedi uslove za rad, kao što su: prostor za rad, budžet i imenovanje članova na rukovodećim funkcijama. Samo Skupština Kosova odgovorna je za konačan budžet nezavisnih institucija. Tokom procesa izrade budžeta za jednu nezavisnu agenciju sa utvrđenim prihodima, ni ministar niti Vlada nisu ovlašćeni da načine izmenu predloga budžeta ili zahteva za izdvajanje budžetskih sredstava jedne nezavisne agencije ili sudova, ukoliko ovaj dokumenat bude podnet do datuma utvrđenog u budžetskom cirkularu i u skladu sa oblikom zahtevanim u cirkularu. Ukoliko dokumenat ne bude podnet Ministarstvu finansija do utvrđenog datuma, ministar je ovlašćen da pripremi predlog budžeta i zahtev za izdvajanje budžetskih sredstava za odnosne nezavisne agencije koje bi trebalo da budu osnovane, međutim ne treba da budu veće od budžeta i zahteva za izdvajanje budžetskih sredstava za aktuelnu fiskalnu godinu.¹⁸

7.2. *Usvajanje budžeta nezavisnih institucija*

Nacrt budžeta izrađen od strane nezavisnih institucija, prema obliku predviđenom u budžetskom cirkularu, šalje se Ministarstvu finansija (MF). MF nemajući pravo intervenisanja u nacrt budžeta nezavisnih institucija, uključuje predlog budžeta nezavisne institucije u Budžetske tabele koje se šalju Vladi i Skupštini na usvajanje.

Nakon usvajanja predloga zakona o budžetu na prvom čitanju na skupštinskoj sednici, Odbor za budžet i finansije, zahteva od drugih funkcionalnih odbora da razmotre predloge budžeta nezavisnih institucija, pod njihovom nadležnošću. Funkcionalni odbori pozivaju čelnike nezavisnih institucija da podnesu svoje izveštaje. Nakon razmatranje predloga budžeta nezavisnih institucija, funkcionalni odbori izrađuju izveštaj u kome predstavljaju promene koje odbor predlaže da budu načinjene u predlogu budžeta nezavisne institucije. Ovo omogućava članovima odbora da bolje shvate način dodeljivanja unutrašnjeg budžeta od strane nezavisnih institucija i efikasniji nadzor tokom narednih godina. OBF ima pravo da prihvati, interveniše ili da odbaci preporuke funkcionalnog odbora u vezi sa predlogom budžeta. Nakon razmatranja predloga budžeta za svaku nezavisnu instituciju, OBF prosleđuje predlog zakona o budžetu zajedno sa preraspodelom izdvojenih budžetskih sredstava za usvajanje na drugom čitanju u Skupštini.

¹⁸ Član 66, stav 1 Zakona br. 03/L-048.

Dosadašnja praksa razmatranja finansijskih izveštaja od strane skupštinskih odbora pokazala je neke nedostatke. Finansijski izveštaj institucije razmotren je i usvojen pre objavljivanja izveštaja glavnog revizora. U nekim slučajevima, skupštinski odbor usvojio je bez primedbi finansijski izveštaj, dok je izveštaj o reviziji našao neregularnosti u upravljanju budžetom. Shodno tome, pomoćni službenici skupštinskih odbora uz pomoć Direkcije za skupštinska istraživanja, pri razmatranju finansijskog izveštaja nezavisnih institucija, treba da pripreme izveštaj koji rezimira budžetski učinak iz prošlih godina, usredsređujući se na nalaze Kancelarije glavnog revizora. Na ovaj način, članovi skupštinskog odbora mogli bi da vrše efikasniji nadzor budžeta.

7.3. Imenovanje rukovodilaca institucija i članova odbora

Skupština Kosova, putem stalnih odbora, ima pravo imenovanja zvaničnika na visoke rukovodeće funkcije u nezavisnim institucijama. Postupci za odabir vodećih zvaničnika nezavisnih institucija su različiti. Pravila za odabir i imenovanje rukovodećih zvaničnika ovih institucija predviđaju se zakonom koji osniva nezavisne institucije. Ali uopšteno gledajući, postoje dva načina za odabir rukovodilaca nezavisnih institucija:

1. Vlada proglašava konkurs za popunjavanje rukovodećih radnih mesta u nezavisnoj instituciji, vodi proces odabira i razgovora, imena najboljih kandidata šalju se Skupštini na konačno odobrenje;
2. Skupština sama preduzima sve neophodne postupke: proglašenje konkursa, razgovori, odabir.

Mandat članova odbora ovih nezavisnih institucija razlikuje se od institucije do institucije. Čak u slučajevima kada članovi odbora jedne institucije imaju mandate različite dužine trajanja. U puno slučajeva do sada, zamena članova odbora kojima je istekao mandat ili produžavanje njihovog mandata odugovlačeno je mesecima. Ovo je nastalo kao posledica nepostojanja sistema koji prati mandat svakog člana odbora. Stoga, kakobi članovi odbora bili obavešteni o mandatima članova odbora nezavisnih institucija, pomoćno osoblje treba da izradi dokumenat koji sadrži konkretne podatke o svakom članu odbora nezavisne institucije: datum imenovanja za člana odbora i datum završetka mandata. Na osnovu ovog dokumenta, zvaničnici skupštinskog odbora treba da obaveste članove odbora u slučajevima u kojima se približi završetak mandata jednog ili više članova jednog ili više odbora.

Iako proglašenje konkursa, intervjuisanje i odabir kandidata koji uđu u uži krug za članove odbora jeste nadležnost Vlade, skupštinski odbor može: poslati jedan dopis Vladi Kosova od koje se zahteva pokretanje postupaka za odabir novih kandidata za članove odbora, ili pozvati vladine zvaničnike da izveste odbor o njihovim pripremama da upravljaju procesom odabira novih članova odbora jedne nezavisne institucije. Na ovaj način, skupštinski odbori biće angažovaniji u procesu

odabira članova odbora i istovremeno izbećice prakse prekoračivanja mandata ili nefunkcionisanja odbora kao posledica isteka mandata članova.

7.4. *Odgovornosti nezavisnih institucija prema Skupštini*

Skupština Kosova, osim što osniva, odobrava budžet i vrši odabir članova na rukovodećim funkcijama nezavisnih institucija, takođe nadgleda njihov rad. Nezavisne institucije obavezne su da podnesu izveštaj Skupštini na redovnoj godišnjoj osnovi. Skupština ima pravo da zahteva vanredne izveštaje od strane svake institucije.

Rokovi za podnošenje godišnjih izveštaja razlikuju se od institucije do institucije i predviđeni su odnosnim zakonima. Ali obično, nezavisne institucije obavezne su da podnesu godišnji izveštaj o radu najkasnije do 31. marta naredne fiskalne godine. Sve institucije imaju najmanje tri meseca vremena, od dana završetka godine, da pripreme svoje godišnje izveštaje. Sadržaj izveštaja razlikuje se na osnovu delokruga institucije. Ne postoji zakon ili drugi poseban podzakonski akt koji utvrđuje pravila za izradu godišnjih izveštaja. Neki zakoni predviđaju i osnovni sadržaj izveštaja koji je institucija obavezna da podnese Skupštini.

Izveštaj Centralne banke*

U periodu od šest meseci od zaključivanja finansijske godine, Centralna banka podnosi zvanično Skupštini Republike Kosovo i ministru i objavljuje jedan ili više izveštaja odobrenih od strane Odbora Centralne banke o stanju ekonomije tokom upravo završene finansijske godine, uključujući:

- predviđanje ekonomije u narednoj godini,
- postizanje ciljeva njenih politika i stanje finansijskog sistema na Kosovu.
- revizija i ocena politika Centralne banke primenjenih tokom poslednje finansijske godine, kao i
- opis i objašnjenje politika koje treba da se ispoštuju tokom finansijske godine u nastavku.

* Zakon br. 03/L-209 o Centralnoj banci Kosova, član 28.2.

Godišnji izveštaji treba da sadrže najmanje sledeće elemente:

- Kratak pregled misije i delokruga institucije;
- Pravna osnova na osnovu koje se funkcioniše;
- Organizaciona struktura institucije (odbori, odeljenja, jedinice);
- Opšte stanje sektora u kome funkcioniše agencija ili regulatorna kancelarija;
- Budžet u okviru koga funkcioniše institucija i način njegove potrošnje;

- Ukupno osoblje sačinjeno od zaposlenih, zapošljavanje ili otpuštanje sa radnog mesta tokom poslednje godine, nivo plata osoblja i njihova stručna sprema;
- Sve aktivnosti institucije tokom godine: razmatranje slučajeva, prijavljivanje za licence, usvajanje zahteva, učešće u obukama ili međunarodnim forumima;
- Problemi sa kojima se institucija suočila tokom poslednje godine;
- Plan i dodatni resursi neophodni instituciji za prevazilaženje poteškoća u radu;
- Prihodi ostvareni od strane institucija (ukoliko predstavlja instituciju koja stvara prihode);

Sadržaj redovnih izveštaja nezavisnih institucija može evoluirati vremenom, kao posledica novih ovlašćenja ovih institucija ili kao posledica preporuka koje skupštinski odbori mogu dati instituciji u cilju ispunjavanja u narednim izveštajima. Skupštinski odbori, osim redovnih izveštaja, mogu zahtevati i posebne izveštaje za jedno konkretno pitanje. Ovo predviđa Poslovnik o radu Skupštine, ali i posebni zakoni ko uređuju delokrug odbora.

Posebni izveštaji mogu poslužiti kao deo šireg nadzora koji funkcionalni odbor može preduzeti kako bi pobliže nadgledao rad jedne nezavisne institucije, pri čemu može preduzeti i posete za nadzor, organizovanje rasprava za nadzor, dobijanje mišljenja građanskog društva i nezavisnih stručnjaka. Postupci za nadzor nezavisnih institucija isti su sa nadzorom zakona, budžeta i strategija.

Pomoćni službenici skupštinskog odbora, na početku svake godine, treba da pripreme kalendar, u kome navode datume kada su nezavisne institucije obavezne da podnesu svoj izveštaj. U slučaju zakašnjenja u slanju izveštaja, pomoćno osoblje treba da podseti predsednika i članove odbora da određena institucija nije podnela periodični izveštaj, kao što je predviđeno kalendarom rada odbora i zakonom. Nakon izrade izveštaja i pošto izveštavanje predstavlja zakonsku obavezu, skupštinski odbor treba da pripremi žalbu na adresu institucije usled nepodnošenja izveštaja ili nepojavljivanja pri izveštavanju.

8. *Dodaci*

Republika e Kosovës
Republika Kosovo - Republic of Kosovo
Kuvendi - Skupština - Assembly

Odbor za ... [ime odbora]

**Akcioni plan za nadzor primene Zakona o ...
[naziv nadgledanog zakona]**

datum/mesec/godina
mesto

Radna grupa, na osnovu odluke Odbora za ... [naziv odbora], donete na sastanku održanom dana ... [unesi datum] priprema akcioni plan za nadzor primene Zakona ... [ime zakona koji se nadgleda].

Članovi radne grupe

1. Ime i prezime predsedavajućeg
2. Ime i prezime
3. Ime i prezime
4. Ime i prezime
5. Ime i prezime

Pomoćno osoblje Odbora:

1. Ime i prezime, koordinator
2. Ime i prezime, službenik na datom polju
3. Ime i prezime, pravni službenik

Saradnici:

1. Ime i prezime
2. Ime i prezime

Vremenski rokovi	Aktivnosti	Lokacija/vreme	Napomena	Odgovorna lica
Prva faza				
I nedelja (Datum/mesec)	Priprema akcionog plana za nadzor primene zakona...	Lokacija Dan/Datum Vreme Sala	Koordinator Odbora priprema akcioni plan u saradnji sa radnom grupom, na osnovu koje se sprovede sve aktivnosti nadzora.	Radna grupa Koordinator
	Identifikovanje obaveza predviđenih Zakonom o Vladi, javnim i privatnim institucijama		Ovaj dokumentat poslužiće članovima radne grupe da se usredsrede na pitanja ili glavne odredbe koje treba da se nadgledaju .	Koordinator
	Ocena usklađenosti podzakonskih akata sa zakonom		Pomoćno osoblje Odbora priprema ocenu u vezi sa usklađenošću podzakonskih akata donetih od strane Ministarstva sa Zakonom o ...	Koordinator
Druga faza				
II nedelja (Datum/mesec)	Poseta Ministarstvu ... <ul style="list-style-type: none"> • Sekretar Ministarstva • Pravna služba Ministarstva • Odeljenje ... 	Lokacija Dan/Datum Vreme Sala	Radna grupa podržana od strane osoblja Odbora posećuje Ministarstvo ... sa ciljem informisanja o nivou primene Zakona o...	Radna grupa Koordinator
III nedelja	Posete opštinama Kosova: <ol style="list-style-type: none"> 1. Opština ...: <ul style="list-style-type: none"> • Direkcija za ... 	Lokacija Dan/Datum Vreme	Radna grupa odlučuje o tome koje opštine ili gradovi će biti posećeni. Sa druge strane, pomoćno osoblje Odbora organizuje sastanke sa određenim	Radna grupa Koordinator

(Datum/mesec)	Direkcija za ... Institucija ...	Sala	subjektima.	
<p style="text-align: center;">IV nedelja</p> <p style="text-align: center;">(Datum/mesec)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Opština Priština • Direkcija za zdravlje • Direkcija za inspekciju • Privredni ili ugostiteljski objekat 	<p style="text-align: center;">Lokacija Dan/Datum Vreme Sala</p>		
	<ul style="list-style-type: none"> • Opština Mitrovica • Direkcija za zdravlje • Direkcija za inspekciju • Privredni ili ugostiteljski objekat 	<p style="text-align: center;">Lokacija Dan/Datum Vreme Sala</p>		
	<p>Poseta 2 privatnim kompanijama koje se bave delatnošću duvana</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kompanija za preradu duvana ... • Kompanija za uvoz duvana ... 	<p style="text-align: center;">Lokacija Dan/Datum Vreme Sala</p>	<p>Radna grupa bira dve kompanije koje se bave proizvodnjom i uvozom duvana koje će biti posećene.</p>	<p style="text-align: center;">Radna grupa Kordinatorator</p>
	<p>Poseta ... [naziv institucije ili zemlje koja se posećuje]</p>	<p style="text-align: center;">Lokacija Dan/Datum Vreme Sala</p>	<p>Radna grupa podržana od strane Odbora posećuje ... sa ciljem informisanja u vezi sa primenom odredbi Zakona o ... pod nadležnošću ove institucije.</p>	<p style="text-align: center;">Radna grupa Kordinatorator</p>

Treća faza				
V nedelja (Datum/mesec)	Izveštaj ministra za zdravlje u Odboru	Lokacija Dan/Datum Vreme Sala	Na poziv Odbora poziva se ministar... da podnese izveštaj o primeni Zakona o ...	Odbor Radna grupa Koordinator
VI nedelja (Datum/mesec)	Nadzorna / zakonodavna rasprava	Lokacija Dan/Datum Vreme Sala	Odbor podržan od strane pomoćnog osoblja Odbora i u saradnji sa ... [pomoćna organizacija] organizuje nadzornu/zakonodavnu raspravu, na koju se pozivaju sve zainteresovane strane kako bi pružile svoja mišljenja u vezi sa primenom Zakona o...	Radna grupa Koordinator Zvaničnik pomoćne organizacije
VII nedelja (Datum/mesec)	Priprema izveštaja sa preporukama	Pomoćna služba Odbora	Koordinator Odbora u saradnji sa Radnom grupom priprema konačni izveštaj sa preporukama koje se predstavljaju Odboru na razmatranje i usvajanje.	Radna grupa Koordinator
VIII nedelja (Datum/mesec)	Usvajanje izveštaja sa preporukama Odbora	Lokacija Dan/Datum Vreme Sala	Odbor na redovnom sastanku razmatra i usvaja izveštaj i daje preporuku Predsedništvu da se izveštaj razmotri na plenarnoj sednici.	Odbor
IX nedelja (Datum/mesec)	Razmatranje izveštaja sa preporukama na plenarnoj sednici	Lokacija Dan/Datum Vreme Sala	Na preporuku Odbora, Predsedništvo Skupštine odlučuje o danu održavanja plenarne sednice, za razmatranje izveštaja sa preporukama o nadzoru primene Zakona o... Na plenarnoj sednici u ime Odbora, izveštaj predstavlja predsestavajući radne grupe.	Predsedništvo Skupštine Predsestavajući radne grupe

Četvrta faza				
Nakon šest (6) meseci (Datum/mesec)	Izveštavanje ministra pred ... Odborom u vezi sa primenom preporuka iz izveštaja o nadzoru primene Zakona o ..., usvojenog od strane Skupštine	Lokacija Dan/Datum Vreme Sala	Odbor poziva ministra ... da podnese izveštaj o primeni preporuka iz izveštaja o nadzoru Zakona o... usvojenog od strane Skupštine pre 6 meseci.	Odbor

Datum/mesec /godina

Mesto

Ime i prezime

Predsedavajući radne grupe

Dodatak 2 – Identifikovanje obaveza predviđenih zakonom za organe primene

Identifikovanje obaveza koje Zakon o ... [ime zakona] predviđa za Vladu, javne i privatne institucije i građane (organe primene)		
Zakon o ...	Zakon br ... o izmeni i dopuni Zakona o ...	Obaveze koje Zakon predviđa za Vladu, javne i privatne institucije i građane
<i>Ovaj Zakon proglašen je od strane ... [institucija koja ga je proglasila] dana... [datum/mesec/godina] i objavljen je u Službenom listu dana ... [Datum/mesec/godina]</i>	<i>Ovaj Zakon proglašen je Dekretom predsednika Kosova dana ... [datum/mesec/godina]</i>	
[U ovu kolonu unose se zakonske odredbe na snazi]. Član 1 ...	[U ovu kolonu unose se izmenjene i dopunjene zakonske odredbe (ukoliko je to slučaj)]. Član 1 ... (izmena i dopuna)	[U ovu kolonu unose se zakonske odredbe koje predstavljaju obaveze za organe primene i koje se nadgledaju od strane Odbora]. Šta predviđa član? Ko je odgovoran za njegovu primenu? Koliko se primenjuje?
Član 2 ...	Član 2 ... (izmena i dopuna)	Šta predviđa član? Ko je odgovoran za njegovu primenu? Koliko se primenjuje ?
Član ...	Član ...	Pitanja??? Napomena: U zavisnosti od zakonske odredbe viši se identifikovanje pitanja za nadzor ili pitanja koja će biti postavljena onima odgovornim za primenu.

OCENA USKLAĐENOSTI PODZAKONSKIH AKATA SA ZAKONOM O ...

Lista podzakonskih akata donetih od strane institucije odgovorne za primenu Zakona:

1. Administrativno uputstvo br. xx/xx, o ...
2. Administrativno uputstvo br. xx/xx, o ...
3. Uredba o ...
4. ...

Tabela za ocenu usklađenosti

Zakonske odredbe predviđene podzakonskim aktima	Podzakonski akt	Ocena usklađenosti odredbi podzakonskog akta sa Zakonom
[U ovu kolonu ubacuju se zakonske odredbe koje predviđaju donošenje podzakonskih akata]. Član 1 ...	U ovu kolonu unosi se naziv podzakonskog akta, ukoliko je donet od strane odgovorne institucije. Ukoliko nije donet onda treba pružiti obaveštenje da odgovorna institucija nije donela predviđeni podzakonski akt u roku predviđenom zakonom.	[Podzakonski akt analizira se detaljno i ocenjuje se da li je u skladu sa zakonskim odredbama ili da li premašuje ovlašćenja predviđena zakonskim odredbama]. [Za svaki analizirani podzakonski akt može se dati ocena, primedba ili komentar.]
Član 2 ...		
Član xx ...		

Dodatak 4: Standardna pitanja za organe primene

Napomena: Model pitanja korišćenih tokom nadzora primene Zakona o Ministarstvu spoljnih poslova i diplomatskoj službi Kosova sa Odborom za spoljne poslove Skupštine Republike Kosovo tokom sastanka sa jednim od ambasadora Kosova u jednoj državi EU.

Pitanja za ambasadore:

1. Koliko uspevate da ispunite vaše dužnosti i odgovornosti kao ambasador? Koliko uspevate da zaštitite interese Kosova u zemlji u kojoj radite? Koji su stavovi zemlje domaćina prema Kosovu (u političkom, ekonomskom, socijalnom i kulturnom smislu)? Kakve odnose imate sa drugim ambasadama koje funkcionišu u datoj državi (prednosti i nedostaci)?
2. U kom obliku i kada izveštavate ministra spoljnih poslova?
3. Kako funkcioniše ambasada u kojoj ste ambasador? Koja je lokacija ambasade? Koliko članova osoblja radi u ambasadi? Koliko ste zadovoljni njihovim učinkom? Da li imate dovoljno osoblje?
4. Ministarstvo je predvidelo donošenje podzakonskih akata kojima se uređuju diplomatski nivoi službe u diplomatskim predstavništvima Kosova. Član 8, stav 2. navodi: "Diplomatski nivoi službe u međunarodnoj upotrebi, članova Diplomatske službe na Kosovu, osim od strane šefova misija, biće uređeni podzakonskim aktima Ministarstva." Kako ste uredili diplomatske nivoe službe u ambasadi u kojoj ste ambasador? Da li su u skladu sa zakonom i drugim aktima? I, da li mislite da ispunjavaju odgovarajuće standarde i potrebe aktuelnog nivoa službe ambasade?
5. Koliko iznosi godišnji budžet ambasade? Kako upravljate budžetom? Ministarstvo spoljnih poslova i Ministarstvo finansija donosi odgovarajuće zakonodavstvo o upravljanju budžetom, predviđeno članom 9 Zakona? Da li ste bili predmet revizije od strane bilo koje institucije Republike Kosovo ili spoljnog (privatnog) revizora?

Republika e Kosovës
Republika Kosovo - Republic of Kosovo
Kuvendi - Skupština - Assembly

ZA: Poslanike Skupštine
Cc: Predsedništvo Skupštine
Od: Odbora za...[navedi naziv odbora]
Predmet: Izveštaj sa preporukama o nadzoru primene Zakona
o...[Navedi ime zakona]
Br.: _____
Dana: datum/mesec/godina

Odbor za...[unesi naziv odbora], na osnovu člana 73 Poslovnika o radu Skupštine, izvršio je nadzor primene Zakona o ... [unesi ime zakona].

Odbor je na sastanku održanom ... [datum/mesec/godina], odlučio da Skupštini predstavi ovu:

Preporuku

I. Preporučuje se Skupštini da usvoji preporuke koje slede:

1. Preporuka 1
- 2..... Preporuka 2
- 3..... Preporuka 3

II. Obrazloženje u vezi sa ovim izveštajem predstavlja poslanik _____, predsednik /zamenik predsednika/ izvestilac Odbora.

Prilog: Izveštaj o nadzoru primene Zakona...[unesi naziv zakona].

predsednik Odbora

[ime i prezime]

Republika e Kosovës
Republika Kosovo - Republic of Kosovo
Kuvendi - Skupština - Assembly

IV saziv Skupštine
Prolečno zasedanje

Odbor za ...[unesi ime Odbora]

Izveštaj

Nadzor primene Zakona br.... o...

Priština, 2012.

SADRŽAJ

Tabela skraćenica

1. Uvod
2. Cilj nadzora primene Zakona o ... [unesi ime zakona]
3. **Sastav radne grupe**
 1. Ime i prezime, izvestilac
 2. Ime i prezime, član
 3. Ime i prezime, član
 4. Ime i prezime, član
 5. Ime i prezime, član
4. **Aktivnosti radne grupe u nadzoru primene Zakona**
 - a. Sastanci radne grupe
 - b. Posete na terenu
 - c. Organizovanje nadzorne rasprave
 - d. Izveštavanje o odgovornostima za primenu zakona u Odboru
 - e. Izveštavanje na sastancima Skupštine
5. **Primenjivost Zakona o ...** [unesi ime zakona]
 - a. Problemi identifikovani u primeni zakona imajući u vidu informacije zahtevane u članu 73 Poslovnika o radu Skupštine i glavni problemi u primeni.
 - b. Zaključak
6. **Odgovornost Vlade**

(Da li je odnosno ministarstvo ispunilo dužnosti pred odborom, predviđene članom 73 Poslovnika o radu Skupštine)
7. **Prpratni materijali**
 - a. Dokumenta iz Odbora za ... [unesi ime Odbora]
 - b. Izveštaji o posetama na terenu
 - c. Dokumenta radne grupe za nadzor primene Zakona

Priština, dana.....

Dodatak 5: Nezavisne institucije

Br.	Institucija	Zakon koji uređuje delokrug institucije	Članstvo Upravnih odbora i njihov mandat	Izveštavanje pred Skupštinom i vremenski rokovi	Nadzorni odbor
1	Ombudsman	Zakon br. 03/L-195 o ombudsmanu	Šest meseci pre završetka mandata ombudsmana i njegovih 5 zamenika, odgovoran odbor obaveštava Skupštinu i započinje postupke za izbor ombudsmana. Sami Kurteshi izabran je za ombudsmana od strane Skupštine Kosova 4. juna 2009 ; g. Kurteshi nema pravo reizbora. Dana 4. decembra 2013 , Skupština treba da pokrene postupke za izbor ombudsmana i njegovih 5 zamenika. Pre 4. juna 2014 , Skupština bira novog ombudsmana i njegovih 5 zamenika.	Ombudsman podnosi Skupštini Republike Kosovo godišnji izveštaj do 31. marta naredne godine. Ombudsman podnosi izveštaj na plenarnoj sednici. Ombudsman ima pravo da podnese poseban izveštaj Skupštini, predlažući i konkretne mere za ispravljanje prekršenih prava.	Odbor za ljudska prava, rodnu ravnopravnost, nestala lica i peticije
2	Kancelarija glavnog revizora	Zakon br. 03/L-075 o osnivanju Kancelarije glavnog revizora i Kancelarije za reviziju Kosova	Skupština imenuje glavnog revizora na petogodišnji (5) mandat. Kad god funkcija glavnog revizora ostane upražnjena, Skupština u roku od 60 dana popunjava istu. (Do kraja međunarodnog nadzora, glavnog revizora imenuje PCN. Aktuelni revizor ima mandat do 2013. Nakon ovoga, ostaje Skupštini da odabere glavnog revizora. Aktuelni zakon ne predviđa postupke odabira glavnog revizora. Zakon o glavnom revizoru treba da se izmeni a postupci izbora treba da budu isti kao i postupci odabira ombudsmana ili direktora Agencija za borbu protiv korupcije).	Jednom godišnje, u roku od tri (3) meseca po završetku obračunske godine, glavni revizor podnosi Skupštini izveštaj o reviziji sprovedenoj sa njegove strane. Ovaj izveštaj treba da sadrži i izveštaj o nezavisnoj reviziji računa Kancelarije za reviziju Kosova. Glavni revizor obezbeđuje izveštaj Skupštini o reviziji regularnosti Konsolidovanog budžeta Kosova i svake druge institucije i subjekta najkasnije do 31. avgusta godine nakon perioda kontrole.	Odbor za nadzor javnih finansija
3	Centralna izborna komisija	Zakon br. 03/L-073 o opštim izborima na	CIK je sastavljen od jedanaest (11) članova: predsedavajući i deset (10) drugih članova.	CIK priprema Skupštini Kosova godišnji izveštaj i to u mesecu aprilu.	Odbor za zakonodavstvo

Kosovo	<p>Izveštaj sadrži informacije u vezi sa aktivnostima CIK-a i preporuke koje CIK smatra odgovarajućim da budu razmotrene u Skupštini</p> <p>Predsedavajući se imenuje od strane predsednika Republike Kosove i bira se među sudijama Vrhovnog suda.</p> <p>Mandat predsedavajućeg CIK-a iznosi sedam (7) godina polazeći od dana utvrđenog za obaveštavanje o imenovanju od strane predsednika Kosova.</p> <p>Predsedavajući CIK-a ne služi na više od dva (2) uzastopna mandata.</p>	
4 Centralna banka Kosova	<p>Zakon br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosovo</p> <p>Organi odlučivanja Centralne banke obuhvataju: Odbor Centralne banke, Izvršni odbor i guvernera. Odbor Centralne banke sadržan je od guvernera, generalnog direktora Trezora i tri (3) neizvršna člana.</p> <p>Izvršni odbor sačinjen je od guvernera i zamenika guvernera.</p> <p>Guverner i neizvršni članovi Odbora Centralne banke imenuju se na petogodišnji (5) mandat.</p>	<p>Najmanje jednom godišnje, a po potrebi i češće, Centralna banka obavestiće Skupštinu Republike Kosovo i javnost u vezi sa realizacijom njenih politika, postizanjem njenih ciljeva kao i o njenim gleđištima u vezi sa stvarnim privrednim pokazateljima.</p> <p>U periodu od šest meseci od zakljućivanja finansijske godine, Centralna banka podnosi zvanićno Skupštini Republike Kosovo i ministru i objavljuje u jednom ili više izveštaja odobrenih od strane Odbora Centralne banke stanje ekonomije u datoj finansijskoj godini koja je upravo završena, uključujući opis ekonomije u narednoj godini, postizanje ciljeva njene politike i stanja finansijskog sistema Kosova. Izveštaj treba takođe da sadrži opis i ocenu politika Centralne banke primenjenih tokom prošle finansijske godine, kao i opis i objašnjenje politika koje treba da se primene tokom naredne finansijske godine.</p> <p>Guverner na zahtev Skupštine Republike Kosovo ili na svoju inicijativu, barem jednom godišnje,</p>

5 **Nezavisna komisija za medije**

Zakon br. 04/L-44 o Nezavisnoj komisiji za medije

NKM je sastavljen od 7 članova. Najmanje dva (2) člana NKM-a imenuju se iz reda nealbanskih zajednica, a najmanje druga dva (2) člana treba da budu ženskog pola.

Odabir članova NKM-a

Članovi NKM-a imenuju se od strane Skupštine Kosova na osnovu otvorenih i transparentnih postupaka.

Kandidati za članove NKM-a biraju se u skladu sa dole navedenim postupcima:

- U roku od šezdeset (60) dana pre isteka mandata člana NKM-a ili nakon proglašenja slobodnog radnog mesta iz drugih razloga, NKM objavljuje javni konkurs, na period koji ne može da bude kraći od roka predviđenog zakonom;
- Primljene kandidature razmatraju se od strane ad-hoc odbora Skupštine Kosova;
- U vremenskom periodu od dvadeset jednog (21) dana od završetka roka za podnošenje kandidature, ad-hoc odbor, nakon intervjua predlaže dva (2) kandidata za svako mesto člana NKM-a, za koje smatra da su najviše odgovarajući na osnovu sposobnosti, stručne spreme, integriteta i njihove posvećenosti delokrugu NKM-a;
- Na osnovu Poslovnika o radu Skupštine, Skupština bira jednog od kandidata preporučenih većinom glasova poslanika Skupštine koji su prisutni i glasaaju.

Mandat članova NKM-a 1.

Mandat članova NKM-a traje kao što je opisano u nastavku:

- dva (2) člana NKM-a imenuju se na dvogodišnji (2) mandat,

izlazi pred Skupštinu Republike Kosovo i njene odbore i govori o ciljevima Centralne banke.

NKM podnosi Skupštini Republike Kosovo, do 31. marta naredne godine godišnji izveštaj, uključujući i poipune podatke u vezi sa utvrđivanjem i primenom politike prenosa, davanjem licenci i žalbama, sankcijama koje se izriču i odlukama u vezi sa istima, drugim aktivnostima prenosa kao i ciljevima za narednu godinu. Godišnji izveštaj treba da se objavi nakon usvajanja od strane Skupštine Republike Kosova.

Odbor za obrazovanje, kulturu, omladinu, sport, javnu upravu, lokalnu upravu i medije

- tri (3) člana na trogodišnji (3) mandat, i
- dva (2) člana na četvorogodišnji (4) mandat.

Dužina trajanja mandata članova utvrđuje se žrebanjem.

Mandat predsjednika i potpredsjednika NKM-a iznosi dve (2) godine uz mogućnost reizbora na samo još jedan mandat.

6 Agencija za borbu protiv korupcije	Zakon br. 03/L-159 Agenciji za borbu protiv korupcije	Skupština bira direktora ABK-a na 5-godišnji mandat Aktuelni direktor Agencije izabran je 23.9.2011. Mandat aktuelnog direktora ističe 23.9.2016. Šest meseci pre isteka mandata (mart 2016), nadzorni odbor obavještava Skupštinu, u cilju započinjanja postupaka za odabir direktora. Hasan Preteni, aktuelni direktor ABK-a, izabran je na drugi mandat i nema pravo reizbora.	Agencija podnosi godišnji izveštaj o radu za prethodnu godinu, najkasnije do 31. marta svake kalendarske godine. Agencija podnosi izveštaj o svom radu na svakih 6 meseci nadzornom odboru. Zakon ne predviđa vremenski rok do kada ABK treba da podnese izveštaj odboru. Međutim, u skladu sa pravilom, prvi izveštaj treba da se podnese u prvom delu godine, a drugi izveštaj u drugom polugodištu. Odbor može zahtevati češće izveštaje od strane agencije, u svakom trenutku od stane nadzornog odbora, ukoliko to isti smatra neophodnim. Agencija, putem Vlade, podnosi Skupštini na usvajanje, Strategiju i akcioni plan za borbu protiv korupcije. Strategija i akcioni plan za borbu protiv korupcije za period od 2012-2016. godine usvojen je u Vladi (11.1.2012) i nakon razmatranja nije usvojen od	Odbor za zakonodavstvo
---	---	---	--	------------------------

strane Skupštine Republike Kosovo.

- 7 **Regulatorna komisija za javne nabavke**
Zakon br. 04/L-042 o javnim nabavkama u Republici Kosovo
- RKJN je sastavljen od tri (3) člana. Članovi RKJN-a imenuju se na petogodišnji (5) mandat i mogu se ponovo imenovati samo jednom.
- Predsednik i članovi RKJN-a predlažu se od strane Vlade i imenuju se od strane Skupštine. Tokom predlaganja datih lica, Vlada treba da ispoštuje zahteve za članstvo, predviđene u stavovima 3 i 4 ovog člana.
- Nijedno lice ne može se predlagati, imenovati ili obavljati ulogu člana RKJN-a ukoliko on/ona ne polaže pravo da učestvuje u aktivnostima nabavke iz bilo kog razloga, bilo kakve odredbe predviđene stavom 3. člana 65 ovog zakona. Vlada i Skupština treba da se pobrinu da nijedno ovakvo lice ne bude predlagano ili imenovano za člana RKJN-a.
- RKJN za svaku kalendarsku godinu priprema i podnosi Vladi i Skupštini godišnji izveštaj koji analizira aktivnosti javne nabavke na Kosovu za datu kalendarsku godinu, zajedno sa preporukama za poboljšavanje sistema javne nabavke i/ili poboljšavanje ovog zakona, izveštaj koji se podnosi najkasnije do kraja februara naredne kalendarske godine;
- Odbor za budžet i finansije
- 8 **Organ za razmatranje nabavke**
Zakon br. 04/L-042 o javnim nabavkama u Republici Kosovo
- ORN, delujući preko predsednika, treba da obezbedi godišnji izveštaj u pismenoj formi namenjen Skupštini Republike Kosovo, najkasnije do **kraja meseca februara**, u vezi sa prethodnom finansijskom godinom, prema aktivnostima nabavke i vistama, praveći razliku između žalbi ugovornih organa od odluka AJN/RKJN-a i žalbi podnosioca tendera.
- ORN je sastavljen od pet (5) članova Odbora, koji se imenuju na petogodišnji (5) mandat i mogu se ponovo imenovati samo još jednom. U administrativnoj smisli, ORN se poipomaže od strane Sekretarijata na čijem čelu se nalazi predsedavajući Sekretarijata.
- Članovi ORN-a koji su imenovani neposrednim imenovanjem zadržace svoj mandata do njihovog isteka, i mogu biti ponovo izabrani samo ukoliko su bili kvalifikovani za ponovno imenovanje u skladu sa zakonom na snazi u vreme imenovanja. Po završetku početnog mandata, svako ponovno imenovanje ili novo imenovanje vrši se na petogodišnji (5) mandat.
- Odbor za budžet i finansije

- Predsednik i članovi ORN-a predlažu se od strane Vlade i imenuju se od strane Skupštine na osnovu preporuke donete od strane nezavisnog organa za selekciju osnovanog od strane Skupštine.
- Skupština, u roku od trideset (30) dana, razmatra i imenuje odabrana lica.
- 9 **Sudski savet Kosova** Zakon br. 03/L-223 o Sudskom savetu Kosova
- Sudski savet Kosova sačinjen je od trinaest (13) članova, sa kvalifikacijama i stručnom ekspertizom. Članovi se imenuju na petogodišnji mandat.
- Sudski savet Kosova, iz reda novih članova, bira predsedavajućeg i zamenika predsedavajućeg na trogodišnji mandat.
- Odbor za zakonodavstvo
- 10 **Kosovska agencija za privatizaciju** Zakon br. 2011/04-L-034 o Kosovskoj agenciji za privatizaciju
- Agencija ima Odbor direktora, upravnog direktora i dva zamenika upravnog direktora, direktora Izvršnog sekretarijata kao i stručno i tehničko osoblje.
- Nadležnosti KAP-a date su Odboru direktora, sastavljenom od tri međunarodna direktora i pet kosovskih direktora. Odbor je sačinjen od osam (8) direktora.
- Odbor podnosi Skupštini Kosova i objavljuje godišnji izveštaj Agencije.
- Odbor za ekonomski razvoj, infrastrukturu, trgovinu i industriju
- 11 **Nezavisna komisija za rudnike i minerale** Zakon br. 03/L-163 o rudnicima i mineralima
- Na delu NKRIM-a nalazi se Odbor ("Odbor NKRIM-a") koji je sastavljen od pet (5) članova.
- Predsedavajući, zamenik predsedavajućeg i direktor Izvršnog sekretarijata Odbora imenuju se na trogodišnji (3) mandat a ostali na dvogodišnji (2) mandat, sa pravom reizbora.
- U roku od devedeset (90) dana od završetka svake kalendarske godine, NKRIM priprema, i objavljuje na svojoj zvaničnoj stranici i podnosi Skupštini svoj godišnji izveštaj.
- Prvobitni mandat članova Odbora NKRIM-a imenovanih u skladu sa ovim zakonom sledi: jedan član ima mandat od 4 godine, dva člana imaju mandat od tri (3) godine a dva (2) člana imaju mandat od dve (2) godine. Mandati svih sledbenika prvobitnih članova iznose četiri (4) godine. Nijedno lice ne može služiti u Odboru NKRIM-a više od dva (2) mandata.
- Odbor za ekonomski razvoj, infrastrukturu, trgovinu i industriju

12	Organ za civilno vazduhoplovstvo Republike Kosovo	Zakon br. 03/L-051 o civilnom vazduhoplovstvu	Delatnost OCV-a nadgleda se od strane jednog Nadzornog odbora, koji je sastavljen od pet članova. Prvi članovi Odbora imaće sledeće mandate: (i) prvi predsedavajući i još jedan prvi član imaju dvogodišnji mandat; i (ii) tri druga člana imaju četvorogodišnji mandat.	Najkasnije do 31. marta svake kalendarske godine, generalni direktor treba da pripremi, završi i pruži Odboru, ministarstvu, Vladi i Skupštini sveobuhvatan izveštaj koji pruža detaljne informacije o prošloj kalendarskoj godini.	Odbor za ekonomski razvoj, infrastrukturu, trgovinu i industriju
13	Regulatorna kancelarija za energiju	Zakon br. 03/L-185 o Regulatornoj kancelariji za energiju	Regulatorna kancelarija za energiju vodi se od strane Odbora sačinjenog od pet (5) članova, uključujući predsedavajućeg.	Predsedavajući Regulatorne kancelarije za energiju šalje Skupštini Republike Kosovo svake godine, godišnji izveštaj, najkasnije tri (3) meseca po završetku kalendarske godine.	Odbor za ekonomski razvoj, infrastrukturu, trgovinu i industriju
14	Regulatorna kancelarija za telekomunikaciju	Zakon br. 03 /L-85 o telekomunikacijama	Mandat prvih članova Odbora iznosi: a) 2 godine za predsedavajućeg; b) 2 godine za jednog člana; c) 3 godine za jednog člana. č) 4 godine za jednog člana; d) 5 godina za jednog člana.	Mandat budućih članova iznosiće po pet godina.	Odbor za ekonomski razvoj, infrastrukturu, trgovinu i industriju
15	Kosovski institut za pravosuđe	Zakon br. 02/L-25 o osnivanju Kosovskog instituta za pravosuđe	Svaki član Odbora, uključujući i prvo imenovanog člana, može se ponovo imenovati na još jedan petogodišnji mandat.	Pravni organ odgovoran za RKT jeste Odbor za RKT. Odbor je sastavljen od po (5) pet članova. Svaki član regulatornog odbora služiće na mandat od 5 godina od dana njegovog imenovanja. Broj imenovanja po jednom članu iznosiće samo dva mandata. Kako bi se osiguralo da mandati ne više od 2 člana isteknu u okviru jedne kalendarske godine, mandati prvobitnih članova mogu se odložiti.	Odbor za ekonomski razvoj, infrastrukturu, trgovinu i industriju
			Organi KIP-a obuhvataju: Upravni odbor i direktor KIP-a. Upravni odbor sačinjen je od 13 (trinaest) članova. 9 (devet) članova imenuje se od strane		Odbor za zakonodavstvo

	Skupštine Kosova.					
	Članovi Upravnog odbora biraju se na dvogodišnji 2 (dva) mandat, sa pravom reizbora, ali na najviše 2 (dva) mandata.					
	Direktora KIP-a bira i smerjuje Upravni odbor.					
16	Nezavisna regulatorna kancelarija za železnice	Zakon br. 03/L-076 o železnicama u Republici Kosovo	Sva ovlašćenja Regulatorne kancelarije ima Odbor, koji je sačinjen od četiri (4) člana, u čijem sastavu se nalaze predsedavajući, zamenik predsedavajućeg i generalni direktor.	Svaki član Odbora imenuje se na mandat od najmanje tri (3) godine, ali najviše pet (5) godina. Članovi Odbora mogu se imenovati na više od jednog (1) mandata.	Regulatorna kancelarija za železnice: – nadgleda i pruža informacije Skupštini i Ministarstvu transporta i razvoju, veza u vezi sa događanjima u železničkom sektoru, sličnim pitanjima o bezbednosti i uslovima tržišta za železnice na Kosovu, sa ciljem predstavljanja konkurencije među železničkim operaterima i – daje preporuke koje su namenjene Skupštini i Ministarstvu u vezi sa događanjima u železničkom sektoru, uključujući i zakonodavstvo za unapređivanje pravadne i nediskriminatorne konkurencije i da osigura Skupštini i Ministarstvu sve relevantne informacije koje su neophodne za ocenu datih preporuka.	Odbor za ekonomski razvoj, infrastrukturu, trgovinu i industriju
17	Kosovska obaveštajna agencija	Zakon br. 03/L-063 o Kosovskoj obaveštajnoj agenciji	Direktor KOA odgovoran je za sve aspekte upravljanja KOA.	Direktor KOA imenuje se na petogodišnji (5) mandat, koji se može produžiti još jednom.	Direktor KOA odgovoran je nadzornom skupštinskom odboru na zahtev.	Odbor za nadzor rada KOA
18	Savet za besplatnu pravnu pomoć	Zakon br. 04/L-017 o besplatnoj pravnoj pomoći	Sastav je sastavljen od sedam članova, koji se biraju od strane Skupštine Republike Kosovo, iz reda kandidata predloženi od strane dole navedenih institucija: – Ministarstvo pravde; – Ministarstvo za rad i socijalnu zaštitu; – Ministarstvo za povratak i zajednice;		Savet je odgovoran Skupštini Republike Kosovo jednom godišnje o radu Agencije i objavljuje svoj izveštaj na zvaničnoj stranici Agencije.	Odbor za zakonodavstvo

- Ministarstvo finansija;
- Advokatska komora Kosova;
- Vrhovni sud;
- Savet, upućuje javni poziv za članove NVO-a gde se od svih kandidata odabira troje, (3) koji se predlažu pred Skupštinom Republike Kosovo na izbor.

Pokretanje postupka za izbor članova Saveta iz reda relevantnih institucija vrši se od strane Saveta na zahtev, najkasnije u roku od šest (6) meseci pre isteka mandata aktuelnih članova Saveta.

Relevantne institucije odgovaraju Savetu sa listom predloženih kandidata u roku od trideset (30) dana od dana dobijanja zahteva Saveta.

Savet šalje listu sa predloženim imenima, relevantnom odboru Skupštine Republike Kosovo, za imenovanje članova Saveta, u roku od petnaest (15) dana od dana podnošenja liste predloženih kandidata.

- 19 **Regulatorna kancelarija za vodovod i otpad**
Zakon br. 03/L-086 o izmeni Uredbe UNMK-a 2004/49 o delatnosti pružalaca usluga vodosnabevanja, kanalizacije i odnošenje smeća
- 20 **Fond za penzijsku štednju Kosova**
Zakon br. 04/L-101 o penzijskim fondovima Kosova

Odbor za poljoprivredu, šumarstvo, životnu sredinu i prostorno planiranje

Od Fonda se zahteva da dole navedene informacije podnese Skupštini, CBK-u i da jedan primerak prosledi Vladi:

- Revidirane izveštaje godišnjih obračuna aktive i pasive, prihoda i troškova;
- Tromesečne izveštaje uključujući podatke o prodaji i dobitku ličnih sredstava zajedno sa identitetom sredstava, datumom transakcije, cenom po kojoj je izvršena

Odbora produžuju mandat na devedeset (90) dana. Međunarodni civilni predstavnik imenuje jednog predstavnika sa pravom glasa, za člana Upravnog odbora, koji ispunjava kriterijume predviđene stavom 4.4 ovog člana i obavljaće svoju ulogu istovremeno sve dok međunarodni civilni predstavnik ostane na Kosovu. Nakon odlaska člana međunarodnog civilnog predstavnika, Komisija za odabir treba da popuni ovo radno mesto.

Skupština imenuja člana (ove) upravnog odbora, uključujući i predsedavajućeg, na osnovu preporuka kojim/sija za odabir, nakon konsultacije sa Vladom. Vlada podnosi svoje mišljenje Skupštini u roku od petnaest (15) dana od dana dobijanja zahteva Skupštine za konsultacije.

transakcija i posredniku koji je korišćen;

- Godišnji izveštaji i srazmera penzijskih sredstava koji su uloženi u posebne klase sredstava, uključujući pojedinosti o davaocima posebnih harija od vrednosti od dana poslednje ocene poslednjeg meseca svakog godišnjeg perioda;
- Godišnji izveštaji o svim tarifama, kao npr. isplate za čuvanje i druge isplate za finansijske usluge i transakcije;
- Druga pitanja koja se mogu predvideti propisima koji treba da se donesu od strane CBK-a.

21 Komisija za konkurenciju

Zakon br. 2004/36 o konkurenciji

KKK je sastavljen od pet (5) članova. Mandat prvih pet članova KKK-a sledi: jedan član imenuje se na jednu (1) godinu, dva člana imenuju se na tri (3) godine a dva člana imenuju se na pet (5) godina. Njihovi sledbenici imenuju se na mandat od pet (5) godina.

Za svaku kalendarsku godinu, Odbor za priprema, objavljuje i podnosi Skupštini godišnji izveštaj kojim analizira konkurentne uslove u globalnoj privredi na Kosovu kao i u zasebnim sektorima, industriji i trgovini, i rezimira sve istražne mere i izvršne mere koje je KKK preduzeo tokom date kalendarske godine.

Dati godišnji izveštaj objavljuje se i podnosi Skupštini do kraja februara svake naredne kalendarske godine.

22	Nezavisni savet za nadzor javne službe Kosova	Zakon br. 03/L-192 o Nezavisnom savetu za nadzor javne službe Kosova	<p>Savet je sastavljen od 7 (sedam) članova. Članovi Saveta biraju se otvorenim i transparentnim konkursom i imenuju se od strane Skupštine Kosova. Predsednik Saveta bira se od strane samih članova Saveta. Mandat svih članova Saveta 5 godina uz mogućnost reizbora na još jedan mandat.</p> <p>Sastav Saveta odražava međuetnički i rodni karakter Kosova. Najmanje dva (2) člana imenuju se od strane nealbanskih zajednica a najmanje dva (2) člana su ženskog pola.</p> <p>U periodu od šezdeset (60) dana pre isteka mandata člana Saveta ili nakon proglašenja slobodnog radnog mesta iz drugih razloga, Skupština Kosova u skladu sa donetim poslovnikom o radu objavljuje konkurs, u periodu koji nije kraći od roka predviđenog zakonom.</p> <p>Primljena predložena imenovanja razmatraju se od strane ad-hoc komisije Skupštine Kosova.</p> <p>U periodu od dvadeset jednog (21) dana od isteka roka za podnošenje kandidature, komisija, nakon razgovora, preporučuje dva (2) kandidata za svako slobodno radno mesto u Savetu, za koje smatra da su više odgovarajući na osnovu sposobnosti, integriteta i njihove posvećenosti za razvoj i napredovanje politički nepristrasne javne službe na Kosovu, koja je zasnovana na zaslugama i koja odražava multietnički karakter Kosova.</p> <p>Na osnovu Poslovnika o radu Skupštine, Skupština bira jednog od kandidata predloženih većinom glasova poslanika skupštine koji su prisutni i glasaju.</p> <p>Članovi Saveta imenuju se na petogodišnji (5) mandat, uz mogućnost reizbora na samo još jedan mandat.</p>	Savet podnosi godišnji izveštaj Skupštini Kosova. Savet proleđuje jedan primerak izveštaja na informaciju premijeru.	Odbor za obrazovanje, kulturu, omladinu, sport, javnu upravu, lokalnu upravu i medije
23	Državna agencija za zaštitu ličnih podataka	Zakon br. 03/L-172 o zaštiti ličnih podataka	<p>Agencija treba da predstavi Skupštini Kosova godišnje izveštaje o radu i treba da ih objavi, najkasnije do 31. unutrašnje</p>	Odbor za bezbednost i unutrašnje	

24	Radio-televizija Kosova	Zakon br. 02/L-47 o Radio-televiziji Kosova	na još jedan dodatan mandat.	marta naredne godine.	poslove i KBS
			Rukovodeći organ RTK-a biće Odbor RTK-a, sastavljen od 9 članova koji su imenovani od strane Skupštine Kosova.	RTK odgovara za svoj rad Skupštini na periodičnoj i godišnjoj osnovi o svojim finansijskim obračunima, u skladu sa postupcima predviđenim Zakonom o upravljanju javnim finansijama.	Odbor za obrazovanje, kulturu, omladinu, sport, javnu upravu, lokalnu upravu i medije
			Mandat predsednika i potpredsednika Odbora RTK traje dve godine, uz mogućnost reizbora na samo još jedan mandat,		
			Mandat članova Odbora iznosi tri godine.		
			Specijalna ad-hoc komisija Skupštine, sačinjena od po jednog predstavnika svakog političkog subjekta predstavljenog u Skupštini bira prostom većinom jednog od dvoje kandidata za svaku funkciju, a njihovo imenovanje za članove Odbora potvrđuje se aktom pro forma cele Skupštine.		

Dodatak 7: Vremenski rokovi, dužnosti Vlade i Skupštine u budžetskom procesu

Vremenski rokovi	Vlada	Skupština
JANUAR	<p>U roku od trideset (30) dana od usvajanja od stane Skupštine, godišnjeg budžeta Kosova i godišnjeg zakona o izdavanju budžetskih sredstava, ministar priprema i objavljuje u Službenom listu Kosova i na veb stranici Ministarstva budžet kao i druga prapratna dokumenta na sveobuhvatan i za javnost razumljiv način, na službenim jezicima koji se koriste za dokumente Vlade.</p>	<p>Prva dva meseca svake fiskalne godine ne podrazumevaju nikakvu obavezu Skupštine u vezi sa razmatranjem ili usvajanjem budžeta, osim u slučajevima kada Skupština ne uspe da usvoji zakon o izdavanju budžetskih sredstava pre 31. decembra.</p> <p>Tokom ovog perioda, skupštinski odbori izrađuju svoje godišnje planove rada, koji obuhvataju razmatranje predloga zakona, nadzor zakona i nadzor primenljivosti budžeta od strane ministarstava i nezavisnih institucija.</p>
MART	<p>Najkasnije do 31. marta svake kalendarske godine, ministar priprema i podnosi Vladi, na usvajanje i podnošenje Skupštini, konačan izveštaj koji rezimira budžet iz prošle fiskalne godine i dve prethodne fiskalne godine.</p>	<p>Odbor za budžet i finansije razmatra tromesečni izveštaj i prosleđuje ga na diskusiju na jednom od narednih sastanaka Skupštine.</p> <p>Skupštinski odbori mogu diskutovati o budžetu institucija koje obuhvataju i proizaći sa preporukama na plenarnim sednicama, kada se diskutuje o tromesečnom izveštaju o budžetu.</p>
APRIL	<p>Najkasnije do 30. aprila, Vlada podnosi Skupštini prvi tromesečni izveštaj o budžetskom učinku tokom meseca januar – mart.</p>	<p>Odbor za budžet i finansije razmatra godišnji izveštaj o budžetu i prosleđuje ga na diskusiju na jednom od narednih sastanaka Skupštine.</p> <p>Skupštinski odbori mogu diskutovati o budžetu institucija koje pokrivaju i izaći sa preporukama na plenarnoj sednici, na kojoj se diskutuje o konačnom izveštaju o budžetu.</p> <p>Skupština razmatra SOR. Zakon ne predviđa nikakav vremenski rok u okviru koga Skupština treba da razmotri i usvoji SOR.</p>

	Ministar treba da donese budžetske cirkular(e) predviđene stavom 2 ovog člana, do 30. aprila aktuelne fiskalne godine.	
JUL	Najkasnije do 30. jula, Vlada podnosi Skupštini drugi tromesečni izveštaj o budžetskom učinku za period januar – jun.	Odbor za budžet i finansije razmatra polugodišnji izveštaj i prosleđuje ga na diskusiju na jednom od narednih sastanaka Skupštine. Skupštinski odbori mogu diskutovati o budžetu institucija koje pokrivaju i izaći sa preporukama na plenarnoj sednici, na kojoj se diskutuje polugodišnji izveštaj o budžetu.
SEPTEMBAR	Datum kada opštine treba da zaviše i da podnesu predlog budžeta i svoje zahteve za izdvajanje budžetskih sredstava jeste 30. septembar date godine. Za budžetske organizacije koje ne predstavljaju opštine, krajnji rok za podnošenje ovih dokumenata obuhvata rok predviđen budžetskim cirkularom.	
OKTOBAR	Najkasnije do 30. oktobra, Vlada podnosi Skupštini treći tromesečni izveštaj o budžetskom učinku za period od januara – septembra.	Odbor za budžet i finansije razmatra devetomesečni izveštaj i prosleđuje ga za diskusiju na jednom od narednih sastanaka Skupštine. Skupštinski odbori mogu diskutovati o budžetu institucija koje pokrivaju i izaći sa preporukama na plenarnoj sednici, na kojoj se diskutuje devetomesečni izveštaj o budžetu.
	Nakon usvajanja predloga budžeta Kosova i predloga zakona o izdvajanju budžetskih sredstava, Vlada podnosi ova dokumenta Skupštini najkasnije do 31. oktobra date fiskalne godine.	Skupština ima dva meseca na raspolaganju da razmotri i usvoji predlog budžeta za narednu fiskalnu godinu. U slučaju da Skupština ne uspe da usvoji Zakon o budžetu pre 31. decembra, Skupština treba da donese odluku o produženju primene zakona iz prethodne fiskalne godine, ali na ne više od tri meseca.

Dodatak 8: Strategije i akcioni planovi usvojeni godinama, čija se primena rasprostire i na 2012. i godine u nastavku

Br.	Naziv	Usvajanje		Odgovorno ministarstvo	Funkcionalni odbor
		Vlada	Skupština		
1	Strateški plan za stambeno smeštanje Vlade Kosova	27.2.2008.	-	Ministarstvo lokalne uprave (MLU)	Odbor za obrazovanje, kulturu, omladinu, sport, dijasporu, javnu upravu, lokalnu upravu i medije (Skrraćeno: Odbor za obrazovanje).
2	Strategija za elektronsko upravljanje za period od 2009-2015.	12.12.2008.	-	MLU	Odbor za obrazovanje
3	Strategija za integraciju zajednica Roma, Askalija i Egipćana u Republici Kosovo za period od 2009 – 2015. i Akcioni plan	24.12.2008. (Akcioni plan usvojen 23.12.'09)	-	Ministarstvo za zajednice i povratak (MZP)	Odbor za prava, interese i povratak zajednica (skrraćeno: Odbor za zajednice)
4	Strednjeročna strategija rada MLU za period od 2009-2012.	30.1.2009.	-	Ministarstvo lokalne uprave (MLU)	Odbor za obrazovanje
5	Nacionalna strategija Republike Kosovo za integrisano upravljanje ganicom i Akcioni plan za ovu strategiju	08.4.2009.	-	MUP Ministarstvo finansija (MF) Agencija za hranu i veterinu (AVUK)	Odbor za bezbednost Odbor za zdravlje, rad i socijalnu zaštitu
6	Strategija i Nacionalni akcioni plan za prava dece u Republici Kosovo za period od 2009 – 2013.	19.6.2009.	-	Kancelarija premijera (KP)	Odbor za ljudska prava, rodnu ravnopravnost, nestala lica i peticije
7	Državna strategija Republike Kosovo za borbu protiv terorizma i Akcioni plan	19.6.2009.	-	MUP, MF, Kosovska obavestajna agencija (KOA)	Odbor za bezbednost
8	Državna strategija Republike Kosovo protiv droga i Akcioni plan	19.6.2009.	-	MUP, MF, Ministarstvo zdravlja (MZ), KOA	Odbor za bezbednost Odbor za zdravlje
9	Razvojna strategija Katastarske agencije Kosova za period od 2009 – 2011. i	25.6.2009.	-	Ministarstvo trgovine i industrije	Odbor za ekonomski razvoj, infrastrukturu, trgovinu i industriju

	akcioni plan Katastarske agencije Kosova za period od 2009 – 2014.				(MTI) – Katastarska agencija Kosova. MUP, MF, KOA	Odbor za bezbednost
10	Državna strategija Republike Kosovo za borbu protiv organizovanog kriminala i Akcioni plan	3.7.2009.	-			
11	Razvojni strateški plan za period od 2009-2013. Zavoda za statistiku Kosova	10.8.2009.	-		MLU	Odbor za obrazovanje
12	Strategija energije za period od 2009-2018.	10.9.2009.	1.4.2010.		Ministarstvo ekonomskog razvoja (MER)	Odbor za ekonomski razvoj
13	Usvojena Državna strategija Republike Kosovo za migracije i Akcioni plan	10.9.2009.	-		MUP	Odbor za bezbednost
14	Državna strategija Republike Kosovo za sprečavanje kriminala i Akcioni plan za period od 2009-2012.	15.10.2009.	-		MUP	Odbor za bezbednost
15	Strategija i akcioni plan za kontrolu i sakupljanje malokalibarskog i lakog naoružanja za period od 2010-2012.	6.11.2009.	-		Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP)	Odbor za unutrašnje poslove, bezbednost i nadzor Kosovskih bezbednosnih snaga (Skrraćeno: Odbor za bezbednost)
16	Strategija višemedalnog transporta i Akcioni plan	13.11.2009.	-		Ministarstvo infrastrukture	Odbor za ekonomski razvoj
17	Kosovska strategija za mlade i Akcioni plan za period od 2010 – 2012.	13.11.2009.	-		Ministarstvo kulture, omladine i sporta (MKOS)	Odbor za obrazovanje
18	Strateški plan Kosova za HIV/AIDS za period od 2009-2013.	4.12.2009.	-		MZ	Odbor za zdravlje
19	Strategija zapošljavanja za period od 2010-2012.	23.12.2009.	-		KP Ministarstvo rada i socijalne zaštite (MRSZ) Medunarodni odbor	Odbor za zdravlje
20	Razvojni strateški plan Ministarstva javne uprave za period od 2009-2013.	9.1.2010.	-		MLU	Odbor za obrazovanje
21	Razvojni strateški plan Ministarstva unutrašnjih poslova za period od 2009-2013.	22.1.2010.	-		MUP	Odbor za bezbednost
22	Strategija za zajednice i povratak u periodu od 2009-2013.	12.2.2010.	-		MZP	Odbor za zajednice
23	Strategija za razvoj šumarstva za period	12.2.2010.	-		Ministarstvo životne	Odbor za poljoprivredu, šumarstvo i

	od 2010-2020.			sredine i prostornog planiranja (MŽSPP)	životnu sredinu i prostorno planiranje (Skraćeno: Odbor za poljoprivredu)
24	Strategija za škole za promociju zdravlja na Kosovu za period od 2009-2018.	30.3.2010.	-	MONT, MZ, MŽSPP, MKOS	Odbor za obrazovanje Odbor za zdravlje Odbor za bezbednost
25	Izmjena i dopuna Strategije za repatrijaciju repatriiranih lica i Akcioni plan Strategije za reintegraciju repatriiranih lica	26.5.2010. (AK usvojen 28.7.2010)	-	MUP, MF	Odbor za bezbednost
26	Strategija za intelektualnu imovinu i akcioni plan za period od 2010-2014.	11.6.2010.	-	MTI	Odbor za ekonomski razvoj
27	Strategija bezbednosti Republike Kosovo i Akcioni plan	15.6.2010. (AP usvojen 20.7.2010)	-	MUP	Odbor za bezbednost
28	Strategija za razvoj meteorološke infrastrukture na Kosovu za period od 2010 – 2014.	23.6.2010.	-	MTI	Odbor za ekonomski razvoj
29	Razvojni strateški plan Ministarstva lokalne uprave, za period 2009 – 2013.	15.9.2010.	-	MLU	Odbor za obrazovanje
30	Razvojni strateški plan Kosovskog instituta za javnu upravu, za period od 2010 -2014.	29.9.2010.	-	MLU	Odbor za obrazovanje
31	Strategija za postizanje potpunog međunarodnog priznanja Republike Kosovo	8.6.2011.	-	MPJ	Odbor za spoljne poslove
32	Strategija za konsolidovanje zemljišta, za period od 2010-2020.	29.6.2011.	-	MPŠRR	Odbor za poljoprivredu
33	Strategija za integrisanu konzervaciju na Kosovu	29.6.2011.	-	MKOS	Odbor za obrazovanje
34	Nacionalna strategija i akcioni plan za bezbednost u zajednici, za period od 2011-2016.	13.7.2011.	-	MUP	Odbor za bezbednost
35	Strategija za razvoj malih i srednjih preduzeća na Kosovu, za period od 2012-2016.	13.7.2011.	-	MTI	Odbor za ekonomski razvoj
36	Strategija i akcioni plan za bioraznolikost	20.7.2011.	6.10.2011.	MPŠRR	Odbor za poljoprivredu

37	Razvojni strateški plan Ministarstva za životnu sredinu i prostorno planiranje, za period od 2011-2014.	27.7.2011.	-	MŽSPP	Odbor za poljoprivredu
38	Razvojni strateški plan Ministarstva za zajednice i povratak, za period od 2011-2013.	10.8.2011.	-	MZP	Odbor za zajednice
39	Strategija obrazovanja, za period od 2011-2016.	25.8.2011.	-	MONT	Odbor za obrazovanje
40	Plan Kosova protiv nasilja u porodici i Akcioni plan, za period od 2011-2014.	25.8.2011.	-	KP	Odbor za ljudska prava
41	Strategija zdravlja majke, deteta, adolescenata i reproduktivnog zdravlja	25.8.2011.	-	MZ	Odbor za zdravlje
42	Nacionalna strategija i Akcioni plan za borbu protiv trgovine ljudskim bićima	01.09.2011.	-	MUP	Odbor za bezbednost
43	Strategija i akcioni plan za sprečavanje i eliminisanje rada dece na Kosovu, za period od 2011-2016.	13.10.2011.	-	MRSZ	Odbor za zdravlje
44	Strategija Kosovskih bezbednosnih snaga	19.10.2011.	-	Ministarstvo Kosovskih bezbednosnih snaga	Odbor za bezbednost
45	Strategija rudarstva Republike Kosova, za period od 2012 – 2025.	16.11.2011.	-	MER	Odbor za ekonomski razvoj
46	Akcioni plan za evropsko partnerstvo za 2012.	21.12.2012.	-	Vlada Kosova	Odbor za evropske integracije
47	Strategija i akcioni plan protiv korupcije za period od 2012-2016.	11.1.2012.	U fazi razmatranja u Skupštini	Agencija za borbu protiv korupcije (ABK)	Odbor za zakonodavstvo

Objavlivanje ovog priručnika je omogućeno od Agencije Sjedinjenih Američkih Država za međunarodni razvoj (USAID) Nacionalnog demokratskog instituta (NDI).

USAID
NGA POPULLI AMERIKAN
OD AMERIČKOG NARODA